

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Modstandskampen 1940 - 45

5 · November 1999

Gestapofanger
Krigssejlere
Modstandsfolk

SAMMENSLUTNINGEN
AF DANSKE FANGER
FRA FRIHEDSKAMPEN
1940 - 45

HORSERØD
FRØSLEV
DACHAU
HANNOVER-STÖCKEN
NEUENGAMME
SACHSENHAUSEN
STUTTHOF
BUCHENWALD
THERESIENSTADT
RAVENSBRÜCK

Modstand - vist nytter det...

Modstandskampen 1940 - 45

Gestapofanger Krigssejlere Modstandsfolk

Sammenslutningen af danske fanger fra Frihedskampen 1940-45

Formand: Villy B. Jensen, Lindevej 12, 3200 Helsingør. Tlf. 48 79 45 91.

Sekretær: Solveig Skjøtt, Dalsø Park 128, 3500 Værløse. Tlf. 44 48 56 74.

Kasserer: Harry Henriksen, Sennepsmarken 11, 3060 Espergærde, Tlf. 49 13 16 80.

Bestyrelse: Erik Jensen, Harry Rasmussen, Johs. Damsgaard, Birgit Krasnik Fischermann, Peter Møller Madsen, John Nielsen, Lillian Olsen og Kaj Christensen

Indlæg dækker ikke nødvendigvis foreningens eller redaktionens synspunkter.

(Eftertryk tilladt mod kildeangivelse)

Kammeraternes Hjælpefond

Selvejende institution, stiftet 1945

Forretningsudvalg:

Formand: Hans Andersen, Sløsevej 19, 4894 Øster Ulslev. Tlf. 54 86 55 59.

Næstformand: Mogens Dyre, Kærvej 14, 6400 Sønderborg. Tlf. 74 42 86 26.

Sekretær: Aase Beck Eigenbroth, John F. Kennedys Plads 4, 9000 Aalborg. Tlf. 98 12 32 31.

Kasserer: Poul Brandt, Glerupvej 19, 2610 Rødovre. Tlf. 44 91 13 72.

Anna-Lise Clausen, Præstefælledvej 67, 2770 Kastrup. Tlf. 32 51 50 13

Angående ophold i Kegnæs-huset, se bladets bagside.

Fangesammenslutningens Rekreattionsfond

Fonden, der er stiftet af SAMMENSLUTNINGEN AF DANSKE FANGER FRA FRIHEDSKAMPEN 1940-45, yder støtte til rekreationsophold for tidligere fanger og andre invaliderede fra frihedskampen.

Ansøgningsskema kan rekvireres hos formanden: Villy B. Jensen, Lindevej 12, 3200 Helsingør, eller i de enkelte foreninger. Der kan bevilges støtte på indtil 75% af rekreationsopholdets samlede pris, dog max. kr. 6.000.

Der ydes støtte til ophold på egentlige rekreationshjem, kuranstalter, sanatorier etc. Til ophold af mere feriemæssig karakter kan der ikke bevilges støtte.

Ansøgningsskemaet skal ved indsendelsen være udfyldt således, at samtlige spørgsmål er besvaret. Den i skemaet nævnte dokumentation skal være bilagt. Originale bilag vil blive returneret sammen med besvarelsen.

Da bevilgede beløb ikke kan udbetales til ansøgeren, men kun til rekreationsopholdets arrangør, må skemaet indsendes i så god tid, at svaret kan være fremme, inden betaling for opholdet skal finde sted. Det må påregnes, at behandlingen af ansøgninger i fondens bestyrelse tager omkring 14 dage.

Neuengamme Foreningens Rekreations- & Hjælpekasse til fordel for Frihedskampens Ofre

Adresse: Anna-Lise Clausen, Æbeløgade 1.4., 2100 København Ø,
tlf. 39 17 78 60, hver tirsdag mellem kl. 11.00 og 13.00.

Midlerne fra salg af frimærker med overpris, til fordel for frihedskampens ofre og deres minde, udgivet i anledning af 40 års dagen - 4. maj 1985, uddeles til rekreationsformål eller -hjælp i særlige trangstiltfælde. Beløb kan søges af danske statsborgere, der er - eller vil kunne anerkendes - i henhold til lov om erstatning til besættelsestidens ofre § 1a.

Anmodning om ansøgningsskema sendes til ovenstående adresse.

ABONNEMENT, BLADREGNSKAB OG ANNONCER

Dagmar Mørk Jensen
Dammes Teglgård 20, 1 th
6200 Aabenraa
Tlf./fax. 74 62 71 14 og
Tlf. 21 68 47 61
Giro 62 0 32 56

REDAKTION

Kaj Christensen
Sdr. Fasanvej 53, 4 th
2000 Frederiksberg
Tlf. 38 19 68 06
Ansvarshavende

Birgit Krasnik Fischermann
Gl. Vartov Vej 29, 2tv
2900 Hellerup
Tlf. 39 62 83 55

TRYK

Fjerritslev Tryk

TIL ABONNENTERNE

Bladet vil udkomme i månederne februar, april, juni, august og november.

Stof der skal med i bladet skal være inde på redaktionen den 1. i måneden umiddelbart før.

PRIS

100,00 kr. i 1999.

Modstandskampen 1940 - 45

Gestapofanger
Krigssejlere
Modstandsfolk

5. 1999

*Modstand -
vist nytter det...*

Modstandskampen 1940 - 45

Gestapofanger Krigssejlere Modstandsfolk

Organ for Sammenslutningen af danske fanger
fra FRIHEDSKAMPEN 1940-45

Buchenwald-klubben
Dachau-klubben
Landsforeningen Erhvervshæmmede fra Frihedskampen
Landsforeningen af Gestapofanger fra Besættelsen
Hannover-Stöcken-gruppen
Horserød-Foreningen
Landsforeningen af kz-fanger fra Neuengamme
Ravensbrück-gruppen
Sachsenhausen-foreningen
Stutthof-foreningen
Theresienstadt-foreningen
Krigssejlerne

Nr. 5

1999

5. årgang

CAP ARCONA – en Flydende Ligkiste på Østersøen

Af Heinrich Mehringer

Den 3. Maj 1945 blev skibene »Deutschland«, »Cap Arcona«, »Thielbek« og »Athen« angrebet med brandbomber af det britiske luftvåben, og med undtagelse af »Athen« – hvis kaptajn satte det hvide flag og indløb havnen i Neustadt/Holstein og således reddede livet på 2000 fanger – sænket.

Denne katastrofe – hvor mere end 7000 fanger fra koncentrationslejren Neuengamme ved Hamburg fandt døden i løbet af få timer – satte slutstenen efter en enorm evakueringstransport fra denne koncentrationslejr, i hvilken yderligere titusinder fanger omkom.

Kommissionen vil fortsætte offentliggørelsen af sådanne dokumenter og beretninger, som er blevet fundet de seneste år. Dermed skal der bringes lys over mørket af udryddelsestransporterne, og samtidig opfordre dem, der er i besiddelse af beretninger eller materialer, til at stille disse beret-

ninger til rådighed for kommissionen.

Den minutiøse beretning fra kammerat Heinrich Mehringer, München, er skrevet allerede kort efter befrielsen i 1945 og blevet offentliggjort i Sydtykland. Kommissionen fremlægger også beretningen fra den overlevende fra »Theilbek«, Willi Lenz, Kiel. Ligesom nogle beretninger fra SS- og marinesoldater som fra indbyggere i byen Neustadt/Holstein, der var vidner til katastrofen og bevidner de uhyre forbrydelser fra magthaverne i det tredje rige. Disse beretninger bliver snarest offentliggjort som monografier i bilagene i Neuengammer Information. (Monografi = Afhandling som behandler en enkelt person eller et enkelt afgrænset område af en videnskab; jf. Gyldendals Fremmedordbog).

Kommission for dokumentation

Medio april 1945 i koncentrationslejren Neuengamme ved Hamburg. Rygter ville vide, at krigen gik mod slutningen. Ingen arbejdskommandoer rykkede ud, og overvågningsmandskabet lod endda noget skinne igennem.

Om aftenen den 23. april 1945 måtte alle træde an på lejrpladsen. Nogle kommandoer fik tildelt opgaven at læsse jernbanevognene. Fangerne blev fordelt på den lange række af jernbanevogne og derefter stuvet sammen som aldrig før under de mange transporter. Selv de syge blev sammen med de dødssyge smidt hulter til bulter ind i jernbanevognene. Fangelægerne og -plejerne stod magtesløse over for dette, da det hele skulle gå hurtigt. Var englænderne alligevel snart ved at være tæt på? SS-mandskab var ikke som ellers indsat som vagtposter, men værnemagtsansatte, der var blevet iklædt SS-uniformer.

Om aftenen omkring klokken 23 begyndte rejsen til det uviste. Om morgenen omkring klokken fem var vi ved Lübecks udskibningshavn. Ved pieren lå to fragtskibe, »Thielbek« og »Athen«. Den 24. april 1945 blev vi i jernbanevognene hele dagen. Forplej-

ning var der intet af, men et antal fanger havde endnu levnedsmidler fra de svenske og danske pakker, som, ved grev Folke Bernadottes – det Internationale Røde Kors' formand – mellemkomst, var blevet uddelt i Neuengamme. Men mange – frem for alt vore russiske og polske kammerater, som man officielt ikke måtte uddele pakkerne til – havde slet ikke noget. I disse timer viste det sande kammeratskab sig. Uselvsk blev der givet noget til dem, der intet havde. Vi vidste jo nok, hvor gemen sulten kunne være.

Det flydende helvede

Natten mellem den 24. og den 25. april blev vi læsset på de to fragtskibe. Jeg selv kom på »Thielbek«. Der blev jaget på de 3000 mand i de fuldstændig tilsvinede lastrum. Førhen havde »Thielbek« lastet kul, og man kan forestille sig, hvordan vi efter kort tid så ud. 3000 mennesker i et lille rum, næsten uden lys og vand, alle på det nærmeste syge eller svage. Mellem lastrummene søgte hver især, så godt man kunne, at finde en siddeplads. Luften var så tyk, at man kunne skære i den. Her kunne Dante have skrevet sine guddommelige komedier. Her behøvede man ingen inspiration. Dette var helvede.

For at man kunne forrette sin nødtørft, blev der i hvert lastrum fjernet et par planker, så man kunne se ned i bunden af skibet. Da dette skete i tre eller fire etager, kan man forestille sig, hvilke forhold der herskede. Stanken blev fra time til time mere bestialsk. I bugen af dette skib måtte vi holde ud til den 28. april om aftenen. Hver dag havde vi døde, og disse blev simpelt hen smidt igennem åbningerne ned i ekskrementerne.

Om aftenen den 26. april kom der for første gang varm mad ombord. Over for pieren havde man opstillet koge-kedler og forberedt menuen til os. Enhver fik, hvis man kom derhen, en kvart liter suppe. Men varm var den, og stykker af kartofler og kålroe flød rundt i den. Der var ingen håndgemæng om suppen. De stærkere fik en hel skefuld. De svagere kom ikke engang til uddelingsstedet. De russiske fanger, der endnu var lidt modstandskraftige, sørgede på forbilledlig vis for deres kammerater. Det hørte vagten også, og omkring middag kom befalingen, at samtlige sovjetiske fanger skulle ned i de underste etager. Naturligvis efterkom ingen russisk fange denne »befaling«, og SS vovede på sin side ikke at give befalingen eftertryk.

De, der om natten skulle træde af på naturens vegne, gjorde dette med fare for livet. Der var bælgmørkt, og man kunne meget let falde i nødtørftshullerne. Nedenunder, i bunden af skibet, lå ekskrementerne næsten meterhøjt. Min nabo, en gammel mand, faldt den anden nat igennem helt ovenfra. Han var dog så heldig, at han ramte et mellemdæk og ikke faldt ned på det dybeste sted. Naturligvis blev manden skubbet væk overalt, da han bredte en frygtelig stank og ikke kunne opdrive en enkelt dråbe vand til at vaske sig med.

Ingen fanger måtte lade sig se på dækket mere. SS-poster stod i ring omkring lastelugerne. Disse var drivkraften. Mange af de gamle marineposter hviskede »nyheder« til os. På den måde vidste vi, at koncentrationslejren Dachau var blevet befriet af amerikanerne, at de sidste fanger var marcheret væk fra Neuengamme, og meget mere. Der var så mange paroler. Der svirrede igen rygter om, at vi kunne komme til øen Fehmarn, ja igen engang at vi skulle på en oceandamper. Der var tale om »Cap Arcona«. Jeg kendte »Cap Arcona«, flagskibet i dampskibsselskabet Hamburg-Südamerika. Jeg havde jo sejlet i mange år. For mig var det klart, at hvis det skulle vise sig at være sandt, at vi kom over på dette skib, så var vi reddet. Thi et sådant luksusskib ofrede man ikke på uheldige fanger, så være det nok så mange. Den 28. april sejlede »Athen«, som havde ligget ved vores side, pludselig ud. Da hun sejlede ud, var hun fuld af fanger, og da hun kom tilbage om aftenen, var hun tom. Den samme nat blev vi omladet fra »Thielbek« til »Athen«. Jeg var en af de første ved overgangen, og på den måde kunne jeg sikre mig en god plads. Det var ved siden af en oprullet ståltrosse, og bagved lå endnu løbebrættet til trossen. At kunne sove igen efter lang tid. Jeg sov straks ind igen. Da skibets maskine begyndte at larme, vågnede jeg kort. Overalt omkring mig var der fyldt med fanger. Jeg havde slet ikke bemærket det før, så hurtigt måtte jeg være faldet i søvn. Der var allerede dagslys, da jeg vågnede igen. Skibet lå stille. Vi lå ved siden af »Cap Arcona«. »Athen« havde dagen i forvejen allerede overført mere end 2000 fanger til »Cap Arcona«. Vi stod nu i timevis på dækket af »Athen« og kunne betragte kolossen. Jeg var så skuffet. Jeg kunne ikke begribe, at dette skulle være det stolte »Cap Arcona«. Konstruktionen var gråsort af striber. Der var ikke

mere tilbage af skibets tidligere elegance.

Som sagt hørte jeg til andet hold. Fra vi stod og ventede på »Athen«s dæk, til vi kunne gå over en smal landgangsbro til »Cap Arcona«, opdagede vi også straks, at der også her, som i lejren, blev fortalt historier om lig. Alle fangerne mærkede, at dette blev et dødsskib. Det var en sørgelig modtagelse af passagerer. Beskidte, halvt udhungrede gestalter udgjorde elendighedstoget, der trætte valsede over landgangsbroen. Fangerne måtte stille op i rækker af fem på det rummelige promenadedæk. Dæmringen satte ind. Da kom der bevægelse i rækkerne. Først blev russerne beordret nedenunder. Hver nation fik et særligt dæk. Tyskerne kom på C-dækket. For det meste var det kabiner af første klasse. Også i luksuskabiner – bestående af stue, soveværelse og bad – kom der fanger. Vi var 12, da vi fik sådan en kabine. Vi havde plads relativ set – vand til at vaske os i. I det mindste foreløbig. Men sulten lod os ikke glemme den alvorlige situation. Vi havde én syg i vores kabine. Mistænkt for at have tyfus. De to senge i soveværelset fik to fanger, der måtte arbejde hele dagen. Det var de to skrivere fra skrivestuen. Det var et held, at de to var hos os. På den måde fik vi nyheder på første hånd!

Vi havde netop lagt os på vore grønne ører, da overstewarden kom ind i vores kabine og bad os om ikke at beskadige møblerne. Det var en ejendommelig fornemmelse at tale med et menneske fra den anden verden. Det efterlod os følelsen af sikkerhed og tryghed, da vi hørte, at vi var under rederiets ansvar. De ville da ikke lade skibet, der repræsenterede millioner, sænke af SS. Vi havde jo hørt, at vi skulle udskibe for så at drukne i Østersøen. Sprængladningerne var allerede blevet anbragt på skibet.

Den 30. april kom så befalingen: ingen måtte forlade deres kabine. Den, der uden grund blev antastet på gangene, ville blive skudt. Et par fanger var nemlig sprunget over bord for at svømme i land. Om det var en flugt? Vore skrivere berettede for os, at disse folk blev sendt af sted som bud til de allierede tropper. En af dem kom tilbage. Han blev fisket op og bragt tilbage.

Vores nye ven, overstewarden, besøgte os oftere. Han fortalte, at vi lå i Neustädter Bucht, ikke havde olie til udskibning, at talrige lig blev trukket op på slæbebåde for derefter at blive begravet i Neustadt/Holstein. Stewar-

dens spørgsmål, om vi havde en anmodning, berørte os ejendommeligt. Til 12 mand havde vi kun to tæpper, og vi frøs meget. For på grund af oliemangel kunne der ikke varmes op. Man var glad, bare man kunne få strøm, så man kunne tænde lys. To mænd kunne gå med vores ven for at hente et tykt tæppe. Dette blev foldet sammen en gang og så havde vi en sovepose. Men sulten plagede os meget. Her på »Cap Arcona« havde vi en enkelt gang fået »en mundfuld kaffe«. Den 1. maj fik vi suppe. Igen var den tynd, men varm og det varmede. Så skete »underet«. Den 2. maj 1945 fik vi til os 12 mænd et halvt soldaterbrød. Dette brød var da også vores Henkersmahlzeit den 3. maj 1945. (Henkersmahlzeit = det sidste måltid til en dødsdømt).

Tidligt om morgenen den 3. maj 1945 sejlede en større pram forbi ved bagbords side. Overfyldt med kvinder i fangedragter. De skulle overføres til vores skib. På prammens dæk strakte kvindernes hænder sig mod os og tiggede om føde. Et nytteløst forehavende. Det var gruopvækkende at se på denne elendighed, og vi var jo ellers vant til en del.

I vores kabine var der foruden tre nordtyskere også tre fra Bayern og en fra Württemberg. Vi holdt godt sammen. Alle spørgsmål om skibe kunne jeg svare godt på. Fra kabinen så vi så mange. I vores to rum havde vi fire koøjer, og altid, når der var noget nyt, måtte jeg sige min mening om det. Franz fra München, forarbejder i skoselskabet i Neuengamme, lille og pukkelrygget. I kabinen var han den uroligste. Den 2. maj lagde han billederne af sine tre børn på bordet, som ville han tage afsked. Han var ikke kun urolig, men også meget pessimistisk. Han bad mig, hvis han ikke kom levende til München, om at besøge sine slægtninge. Mit svar, at jeg jo ville være i samme situation som han, tog han sig ikke af. For ham syntes det at være en kendsgerning, at jeg ville komme til München og han ikke. I dag spørger jeg mig selv, hvordan det dog kunne lade sig gøre, at han fornemmede dete.

Om formiddagen den 3. maj 1945 kunne vi se, at der ovre på land herskede svære angreb fra flyvemaskiner. Det var fem minutter i tolv, sagde vi til hinanden.

Allerede dage i forvejen så vi mange ubåde og ubåds-moderskibe komme ind i bugten. Det så ud som en flugt. Man kunne observere, at der herskede

rådløshed. Om natten til den 3. maj hørte vi sprængninger. Det var nogle ubåde, der blev jaget fra luften.

Den første bombe falder

Om formiddagen styrtede en af vore skribenter ned i kabinen; der var kommet en radiomeddelelse om, at skibet skulle stryge hagekorsflaget. Skibsledelsen ville hejse det hvide flag, men SS var imod det. Tre SS-folk vogtede med pistoler hagekorsflaget. Marineledelsen var magtesløse over for det.

Klokken 13.30 faldt en bombe mellem os og "Thielbek", der lå knap 500 m fra os. Jeg kunne fint betragte den derved fremkomne vandsojle. Vores Franz var ude af sig selv. Jeg kunne knap berolige ham mere. Jeg fortalte ham om skibsforslis, og at en så stor kasse ikke lader sig opsluge som en robåd. Dertil havde vi under kølen næppe mere end en meter vand. Skulle en bombe ramme os, ville vi vel en tid lang ligge på grund, men aldrig gå under. Der var altså ingen forhåndenværende grund til ophidselse.

Igen og igen gennemgik jeg dette tema med kammeraterne. Næppe var vi færdig med disse overvejelser, før helvede brød løs. Vi hørte flere flyvemaskiner, og snart bragede den første bombe mod vores skib. En fuldtræffer midt i hovedtrappeskakten. Hele skibet sitrede som ved et jordskælv. Kort efter hinanden fik vi to eller tre fuldtræffere. Det var højeksplosive bomber, og det brændte straks flere steder. Hvor hurtigt brandene greb om sig, kan kun den forestille sig, som selv har oplevet det.

Panik? Panik! Svært prøvede mennesker, der havde en årelang lidelseshistorie bag sig, måtte også lade dette overgå sig. Hvor hjælpeløst er mennesket, når det ser sig udleveret til en sådan katastrofe.

Fangerne styrtede fra kabinerne ud på gangene. Da gangene var meget smalle, betød det megen skrigeri og trængsel. Nogle fanger ville tage brandslangen ned af tromlen. Men der kom kun få meter slange. Resten var skåret af.

På gangens gulv lå fanger, hvis tøj allerede brændte. Vi kastede hurtigt de par tæpper, som vi havde, over dem. En franskmænd kom op igennem trappeskakten. Også hans klæder brændte. Han kunne kun stamme: "Alt vand! Alt ild! Alt ødelagt!" Så sank han livløs sammen.

Hvad der var galt midtskibs og forskibs, kunne man ikke bedømme agterskibs. Efter min mening er alle dér omkommet, de senere reddede var alle kommet fra skibets agter.

Under vores C-dæk måtte ilden allerede have raset meget, for råbene hørte med et slag op. Gulvet var meget varmt. Derefter var alt under os dødt og brændt. Begge mine München-kammerater fulgte mit råd og holdt sig bag mig. Franz derimod løb hovedløst fremad til trappeskakten og blev indhyllet af et flammehav, der steg op gennem trappeskakten. Jeg så ham ikke mere.

Max, min anden ven fra München, var meget rolig. Han forholdt sig sådan, som jeg havde sagt til ham. Vi løb så den korte vej mod agter og kom ind i rygesalonen. Det var den korteste vej til dækket. – Alle kammerater, som det var lykkedes at komme til rygesalonen før os, var beskæftiget med – under råben – at løsrive borde, andet træbeklædt, der kunne flyde, og smide det gennem vinduet ned i vandet. Som i en myretue blev der her slæbt og smidt i vandet. At springe var jo meningsløst, og der var heller ingen, der sprang. Men der var allerede mange kammerater nede i vandet. Og temmelig mange blev dræbt af et bræt, der blev smidt ud. Mange kunne kapre sig et bræt, og det var deres redning. Jeg stod ved vinduet og kunne se mangt og meget. Da så jeg, hvordan en ung russer sprang i vandet og sank som en sten. Efter kort tid kom han op igen, med udbredte arme blev han liggende livløs i vandet. Fra et vindue ved siden af mig ville en anden springe. Jeg ville holde ham tilbage, men fik et slag i ansigtet, tumlede tilbage, og så sprang manden. Han slog hovedet mod en bordplade og druknede. På skibets yderside så jeg nogle tov og trosser, der nåede ned til vandet. På disse tov hang hele klaser af mennesker, og hele tiden klatrede flere ned til dem fra øverste dæk. To sådanne tov gik i stykker, og alle lå i vandet.

Nu gik jeg med Max til trappen, som førte op til B- og A-dæk. Her stuede en hoben mennesker sig sammen. Skud knaldede. Foroven stod en SS-mand og skød fra to revolvere ind i de fortvivlede sammentrængte fanger. Efter hans mening skulle fangerne blive nedenunder, brænde eller drukne. Han havde knap skudt sine magasiner tomme, før han blev overmandet af en rasende mængde. Vi kunne kun være på A-dækket. Midten af skibet var frygtelig tilredt og brændte i lys lue. Broen stod endnu, men hele forskibet var indhyllet i røg og flammer. Det bagerste A-dæk, hvor vi befandt os, var endnu fri for brand.

Fortsættes i næste nummer

Kransenedlæggelse i Harrislee

Tale ved kransenedlæggelsen ved mindesmærket i Harrislee for deportationerne fra Frøslevlejren, årsmødet 1999.

Jeg er en af de 196 fanger fra Frøslevlejren, som den 15. september 1944 herfra blev deporteret til helvedet i de tyske K.Z. lejre.

Ved arrestationen den 2. juni 1944 blev jeg om natten tvunget til at opgrave et sprængstof- og våbenlager! Hvorefter Gestapo erklærede, at jeg ville blive skudt. Under isolationen fornemmede jeg at miste forstanden! Man bliver nærmest vanvittig! Det ene øjeblik var jeg bange for at dø, i det næste mere optimistisk. Jeg mistede dog aldrig troen på at overleve, selv under de frygteligste forhold.

Vi vidste ikke, hvor vi skulle hen. Da Frøslevlejren oprettedes, erklærede besættelsesmagten, at ingen fanger ville blive ført til Tyskland, noget de som så meget andet ikke overholdt. Få dage før vores deportation havde jeg indvilliget i et flugtforsøg, som dog blev opgivet grundet mordet på Knud og den uro, det skabte. Det skulle være foregået sammen med Mads Mølgård Christensen, som iøvrigt flygtede dagen efter vores deportation ved den første vellykkede flugt fra Frøslevlejren.

Jeg husker hvilke ydmygelser, nedværdigelser og rædsler, vi kom til at gennemleve. I Husumlejren, hvor vi førtes til den 26. september '44, efter et kort ophold i Neuengamme, mistede de første ni danske fanger livet, trods det, at vi da var ved godt huld! Vi havde jo fået god mad i Frøslevlejren, men den daglige suppe, som bestod af kålrabi i klorvand, betød, at man afmagredes lynhurtigt, fik bylder og helt bogstaveligt sked sig ihjel. Under afstraffelse fik jeg læderet en finger på højre hånd, og der gik betændelse i armen, så den 12. december '44 blev jeg smidt ind i en kreaturvogn mellem døde og lemlæstede medfanger og ført tilbage til Neuengamme, hvor jeg modtog min første røde korspakke. Indholdet derfra bevirkede, at jeg kom på »Revieret« og behandlet. Selvom rygterne sagde, at den eneste udvej derfra var gennem krematorieskorstenen, lykkedes det mig at komme ud derfra juleaftensdag 1944. I februar 1945 kom jeg sammen med 505 fanger, heriblandt 36 danske med 11. S.S. Baubrigade, for at reparere jernbanespor i Hitlers Europa, for den 3. maj '45 at havne i K.Z. lejren »Ebensee«, under »Mathausen«, som eneste overlevende af de oprindelige 36 danskere. Amerikanske tropper befriede lejren den 7. maj 1945. I februar '45 afholdtes Jalta-konferencen, hvor Europa opdelt i besættel-

seszoner, Rusland fik bl.a. Østrig, derfor blev fanger vestfra fløjet til Frankrig, hvorfra jeg kom til Bruxelles og Danmark den 28. maj '45. Hvor jeg over radioen modtog min genindkaldelse! Jeg havde været inde 29. august 1943! Jeg følte ellers nok, at have aftjent min værnepligt, endte som krigsfange på »Kronborg«!

Trods alle tildragelser er jeg nu 78 år og netop hjemkommen fra bl.a. et 1500 km krydstogt, hvor bl.a. »Jalta-konferencestedet« indgik. Var det ikke sket dengang, havde det for mit vedkommende betydet, at jeg var blevet russisk krigsfange, og der havde jeg ikke levet ret længe i den tilstand, jeg da var i!

Jeg vil slutte med at mindes mine medfanger og kammerater, som herfra førtes til K.Z. lejrene og mistede livet der under grusomme forhold.

De døde for Danmark
De døde for friheden
for at alle danske
kan leve i et frit land.

Æret være deres minde

*Fhv. K.Z. fange nr. 50 451
Hans Schack Bruun*

Anti-Fa, Berlin:

Den ene modstandsorganisation efter den anden lukker, fordi kræfterne hos medlemmerne ikke længere rækker til at videreføre arbejdet.

Samtidig viser udviklingen i verden, at der fortsat er behov for mennesker, der ønsker demokratiske, ligeværdige løsninger på konflikter. Ganske på tværs af ideologier, religion og geografiske forhold.

Hist og her begynder 3. generation at spekulere på, hvordan de kan fortsætte det arbejde, deres bedsteforældre udførte. Det skal naturligvis ske på deres præmisser, men nogle af dem mener trods alt, de kan lære lidt af gamle fejl undervejs.

Måske er behovet specielt stort i

Tyskland, fordi de ydre omstændigheder, der i mange år var vidt forskellige i øst og vest, har bevirket, at forskellige grupper, der dog stod sammen mod Nazismen, senere har stået meget stejlt over for hinanden.

Med ægte tysk grundighed er det lykkedes at få de hidtidige, uenige organisationer til at samle sig om en fælles formålsparagraf.

»Vi er åbne for alle antifascister og nazimodstandere, uafhængigt af politiske overbevisninger, religiøse og verdensanskuelser, der ønsker at bevare og forny antifascistiske idealer, og arbejde på grundlag af den tyske grundlov.«

De to store organisationer BdA og IVVdN afholder konferencer for at drøfte arbejdet – og på en foranstaltning i Berlin i november vil planerne blive forelagt.

Netop Tysklands fulde deltagelse i EU-arbejdet giver stof til eftertanke for dem og for os.

I Frankrig og Holland søger man at starte et tilsvarende arbejde, og også i Danmark drøftes i forskellige kredse, om man kan finde sammen.

Dagmar Mørk Jensen

Julehilsener 1999

Landsforeningen Sachsenhausen	Theresienstadt-foreningen
Allierede Krigssejlere	Krigssejlergruppen 1939-45
Amalienborgklubben	Buchenwald-klubben
Dachau-klubben	Landsforeningen af Erhvervshæmmede
Erhvervshæmmede Sydøstjylland	Erhvervshæmmede, Omegnen
Erhvervshæmmede, Esbjerg	Erhvervshæmmede, Odense
Erhvervshæmmede, Sydfyn	Erhvervshæmmede, Sjælland
Erhvervshæmmede, Aalborg	Erhvervshæmmede, Aarhus
Gestapofanger, Randers	Foreningen af Gestapofanger fra Besættelsestiden
Hannover-Stöcken	
Horserød-Stutthof	
Neuengamme-foreningen	
Ravensbrück-klubben	
Bernadottegården, Hadsund	
Bernadottegården, Roskilde	
Fédération Internationale des Résistants FIR	
Svend, Inge og Freddy Haxvig	

Fra foreningerne

De Erhvervshæmmede fra Frihedskampen

Landsforeningen afholdt *landsmøde* på Hotel Mercur i Århus onsdag den 18. september 1999 med start kl. 13.30.

Wilfred Thomsen, Århus, bød velkommen. Deltagerne mindedes de siden sidste landsmøde afdøde kammerater med 1 minuts stilhed.

Wilfred Thomsen beklagede, at Anna-Lise Clausen først ville komme tilstede senere på grund af et uheld.

Første punkt var valg af dirigent. Bestyrelsen foreslog Mogens Henrik Nielsen, Roskilde. Han blev enstemmigt valgt.

Omegns-afdelingen	2 st.
Esbjerg-afdelingen	4 st.
Sydøstjysk afdeling	1 st.
Odense-afdelingen	5 st.
Sjællands-afdelingen	5 st.
Aalborg-afdelingen	5 st.
Århus-afdelingen	3 st.
Sydfyn-afdelingen	3 st.

Punkt 2

Formandens beretning

Fortalte om arbejdet med – efter formanden Bernth Johannessons død – at få de juridiske formaliteter i orden, hvilket var gået meget fint, efter at Hjarne Ditlevsen havde stillet sig til rådighed og var indtrådt i bestyrelsen. Formalia var nu i orden.

Formandsmøderne hos Jens Jacob Jensen, Fredericia, var gået fint, og man havde drøftet tanker og ønsker.

Lagde op til drøftelse om *landsmødet* skulle fortsætte som nu, eller muligvis kun én dag.

Fortalte om Anholt-huset, om de donationer, der var kommet, takkede Tipstjenesten. Mente, vi skulle arbejde mere med oplysningsarbejde om nazismen i skoler m.v.

Vedtagelse eller forkastelse om kontingentforhøjelse henvistes til punkt 4.

Erstatning til tvangsarbejdere i Tyskland blev omtalt, her talte både Kaj Christensen og Hjarne Ditlevsen, men der går endnu en tid, inden der eventuelt kommer en afklaring.

Beretningen blev vedtaget med majoritet.

Punkt 3

Regnskab 1997-98

Det blev oplyst, at der var kommet følgende gaver og donationer:

Gaver: kr. 19.000,00. Prins Henriks Fond: kr. 10.000,00. Gaver: 2 x kr. 5.000,00, en bank kr. 2.000,00, Neuen-gammeforeningen kr. 5.000,00.

Kaj Eilertsen spørger, om det er rimeligt at beholde Anholt huset, når det er så dyrt.

Wilfred Thomsen fortalte, at der ikke blev betalt et egentligt cost/benefit beløb, men et rimeligt beløb for leje af huset.

Fortalte hvordan huset var blevet erhvervet i 1973, at det var et **toldhus** fra 1902.

Tora Nielsen, Sydfyn, gik ind for at beholde Anholt-huset. Ikke alt skal kunne betale sig, sagde hun.

Alfred Andersen, Odense, mente, at brugeren skulle betale alle omkostninger ved at låne huset.

Kaj Christensen mente også, at huset skulle bevares, også af sociale årsager.

Bjørn Nielsen mener også, at huset skal beholdes.

Kaj Eilertsen mente, at huset var for dyrt, det er heller ikke rimeligt, at der skal en kontingentforhøjelse til for at

beholde det.

Wilfred Thomsen sagde: »Der vil ikke gå en eneste krone af en evt. kontingentforhøjelse til huset«.

Alfred Andersen: Hvis der ikke er underskud på huset, hvorfor skal kontingentet så forhøjes?

Tora Nielsen: Anholt skal bevares.

Wilfred Thomsen omtalte, hvor mange der var under loven og derfor kunne være brugere af huset. Han jugerede, at der i 2004 ville være ca. 3600 tilbage.

Alfred Andersen: Der er ingen grund til at forhøje kontingentet.

Villy B. Jensen, Helsingør, mente ikke, at afdelingerne skal betale til Anholt-huset.

Emmy Foldager, Odense, spurgte om, hvor mange lejere der havde været i Anholt-huset. Ingen tal kunne oplyses på landsmødet.

Formanden oplyste, at kr. 30.000,00 til dette møde betales over kontingentet.

Mogens Henrik Nielsen: »Skal vi gå til afstemning«.

Regnskabet Landsforeningen vedtaget med majoritet.

Regnskabet Anholt vedtaget med majoritet.

Kontingentforhøjelse blev ikke

Landsmødet er nu igang. Hjarne Ditlevsen har ordet.

vedtaget/nedstemt.

Bestyrelsen blev pålagt at lave et budget, ligesom det var bedst, om afdelingens regnskab og Anholt-husets regnskab blev adskilt.

Punkt 4

Indkomne forslag

Bestyrelsen anmodede om at få de lovændringer, som bestyrelsen havde vedtaget, at de blev vedtaget på Landsmødet.

Mogens Henrik Nielsen gennemgik de gamle love og de nye.

Efter lidt diskussion blev de nye love vedtaget med følgende ændringer:

I pag. 3 falder ordet »passiv« ud.

I pag. 7 ændres til 2 revisorer.

Herefter blev de nye love vedtaget enstemmigt (se de vedtagne love andetsteds i bladet).

Punkt 5

Valg

a. Formanden: Jens Jacob Jensen genvalgt med majoritet.

b. Næstformand: Hjarne Ditlevsen ville gerne takke formanden for det gode samarbejde og takkede nej til genvalg på grund af nedsat syn. Hjarne Ditlevsen ville derfor gerne på bestyrelsens vegne foreslå nyvalg af Mogens Henrik Nielsen, Roskilde, som ny næstformand.

Mogens Henrik Nielsen blev valgt med majoritet.

c. Sekretær Kaj Christensen genvalgt med majoritet.

d. Kasserer Knud Poulsen blev genvalgt med majoritet.

e. Wilfred Thomsen, Århus, blev nyvalgt bestyrelsesmedlem med majoritet.

Punkt 6

Erik Bjørn genvalgt som revisor med majoritet.

Bruno Bødtger blev nyvalgt som revisor med majoritet.

Som revisorsuppleant valgtes Kurt Jacobsen, omegnsafdelingen, og Ole Martinussen, Svendborg.

Punkt 7

Næste landsmøde om to år: Omegnsafdelingen

Kaj Christensen foreslog et et-dagsmøde dog med festmiddag.

Hjarne Ditlevsen mente, at et to-dagsmøde var bedst.

Der blev ikke vedtaget noget desangående.

Aftenens festtaler var Pernille Frahm fra SF.

Punkt 8

Eventuelt

Mogens Henrik Nielsen: Hvordan får vi vore tanker og vor viden om besættelsestiden ført videre, når vi ikke længere er her? Skal vi eventuelt lave en *paraplyorganisation* af yngre mennesker, der på en eller anden måde kan føre vort virke videre?

Anna-Lise Clausen beklagede, at der desværre ikke var en repræsentant fra Arbejdsskadestyrelsen, men at hun skulle prøve at besvare evt. spørgsmål.

På forespørgsel om den lange tid vedrørende enkesager, medicinregninger m.v. kunne hun fortælle, at der var blevet ansat en ny sagsbehandler, men som hun sagde, det tager jo tid at komme ind i sagerne, så der går nok en rum tid endnu, inden sagsbehandlingen bliver rimelig.

Anna-Lise oplyste iøvrigt, at der for nærværende var ca. 5.500 rentemodtagere, at erstatningerne udgjorde a. 632 mill. pr. år, medicinregninger m.v. lidt under 6 mill. pr. år indsendt på 4.018 regninger, så det er alt

Et »kik« ud over en del af deltagerne til Landsmødet.

ialt ikke småpenge, vi taler om.

Hædersgavemodtagere er der ca. 6.200 af, og dette beløber sig til ca. 45 mill. Yderligere blev det oplyst, at:

Hvis erstatningen og andre indtægter overstiger kr. 399.354,00, bliver erstatningen nedsat. For enker er det kr. 246.594,00. Begravelseshjælpen er nu 8.320,00 kr.

Hvis nogen har besvær med at få børnebørn ind på 4. maj kollegierne, ring da venligst til ALC.

Marius Jensen, Esbjerg, takkede Anna-Lise Clausen for det store arbejde, hun havde gjort.

Villy B. Jensen omtalte de 31 krigsforbrydere i forbindelse med, at *Frighedsmuseet* eventuelt ville offentliggøre navne på KZ-fanger. Der var protesteret.

Mindestederne rundt omkring i Danmark, som ikke var i orden, kunne man henvende sig om enten til borgmesteren og/eller præsten, hvis det var grave, der var misligholdt.

VBJ skal snart have et møde med Svend Auken om Frøslevlejren, og så må vi se, hvad der kommer ud af det.

Hjarne Ditlevsen ønsker Kegnæshuset bevaret.

Baur ønskede, at Minna Dahl skrev et stykke om Kegnæs – så kom der nok flere ansøgere.

Emmy Foldager ønskede den årlige oversigt om udbetalinger fra Arbejdsskadestyrelsen genoptaget. ALC.: Ingen har tid til dette.

Herefter sluttede mødet med formandens *tak for et godt møde*.

...så var der festen

Fra festmiddagen om aftenen: Anna-Lise Clausen og Minna Dahl. Hvad mon de diskuterer?

Kl. 18.00 samledes vi ca. 60 personer til aftenfesten, som jo ikke er en ringe del af landsmødet og altid spændende, hvad man nu har fundet på, og vi blev da heller ikke skuffede denne gang.

Efter velkomsten, som blev fremført af Bjørn Nielsen, blev der serveret en exceptionel middag. 3 flotte retter med diverse vine, alt båret om med gavmilde hænder,

Aftenens taler var Pernille Frahm fra SF og nyvalgt medlem af EU-parlamentet, og netop i en tid, hvor vi taler så meget om ungdommens interesse eller mangel på samme for tiden 40-45, var det et godt valg, Århus afd. havde gjort.

Og Pernille havde virkelig noget at tale om, idet hendes far havde været modstandsmand gift med en polsk

kvinde, hun berettede om familie-medlemmer, der måtte flygte til Sverige.

I relation til det sidste, kom hun også ind på vor tids flygtninge. (Som jo er et ret så omstridt spørgsmål i dagens Danmark).

Men hendes omtale af demokrati var talens højdepunkt. Hun sagde bl.a.: De fleste produkter man bruger af mindskes - men jo mere man bruger demokratiet - jo mere bliver der af det. Hvor er de ord dog rigtige - og hånden på hjertet kunne vi ikke alle være bare lidt mere demokratiske, sikke så en masse demokrati, vi ville få. (Sidste bemærkning står for referentens egen regning.)

Efter middagen var der kaffe med fortræffelige stærke sager til. Musikken blev leveret af Boyan Patchev, og hvor var det en nydelse at høre en velspillende behagelig musik - også til dansen. Iøvrigt er denne herlige musiker fra Bulgarien.

Aftenens clou var syngepigerne Mette, Lone, Marianne og Rita. Og de kunne bare alle de gamle Bakkeviser, og i deres flotte kostumer var de en fryd for øje og øre. En flot blondine sang »Køb blomster, køb blomster« og opfordrede til lidt pengekastning som man gør på Bakkens Hvile. Der blev kastet mange, men dog - bladets redaktør, som sad i første parket, viste sin gavmildhed, og satte en 50'er i hendes strømpebånd, hvorved han fik lov til at flytte det lidt højere op, gad vidst, hvad der var sket, hvis han havde sat en 100 kr. seddel.

Dagen efter gik jeg ud og købte to strømpebånd men ak - og ve, de sad der i flere dage uden så meget som en flad tier så det er ikke på den måde, jeg får flere lommepege.

Til slut på denne dejlige aften blev der danset, og der var stemning til natmaden blev serveret, og Ole Lukøje kaldte.

Tak for et godt landsmøde til Århus afd. Vi ved godt, hvad det kræver, Wilfred.

Minna Dahl.

Den livlige musiker Boyan Patchev kunne også »holde os i ørerne«. Livlig bulgarsk musik blandet med dansk.

Syngepigerne fra Odder satte gang i skørterne.

Redaktionen ønsker
alle vore abonnenter
en rigtig
GLÆDELIG JUL
og et
GODT NYTÅR!

Love for Landsforeningen af Erhvervshæmmede fra Frihedskampen

§ 1

Foreningens navn er LANDSFORENINGEN SAMMENSLUTNINGEN AF ERHVERVSHÆMMEDE FRA FRIHEDSKAMPEN, som består af følgende afdelinger: Sjællands afdeling, Omegns afdeling, Odense afdeling, Sydfyns afdeling, Sydøstjysk afdeling, Esbjerg afdeling, Århus afdeling og Aalborg afdeling. Landsforeningens start skete den 9. september 1967 i København.

§ 2

Foreningens formål er at samle alle, der under den tyske besættelse –

1. som følge af virksomhed her i landet til fordel for frihedsbevægelsen og ved tjeneste for denne så vidt den pågældende har haft tilknytning til frihedsbevægelsen inden den 5. maj 1945, eller
2. som følge af eftersøgning, fængsling, internering, deportation eller som følge af gengældelsesaktioner udført af den tyske besættelsesmagt, eller medlemsskab i eller tilknytning til det kommunistiske parti, eller
3. som følge af tjenesteforhold til det danske politi eller grænsegendarmeri under eller som følge af kamp handlinger mod den tyske besættelsesmagt, eller
4. som følge af tjeneste i de allierede styrker i 1940-1945,

mener at have pådraget sig skade eller sygdom, hvorved deres erhvervsevne er nedsat. Foreningen skal forsøge at hjælpe og vejlede disse medlemmer overfor myndigheder og institutioner.

§ 3

Som støtte for foreningens arbejde kan optages bidragydende medlemmer, som kan dokumentere deres deltagelse i modstandsbevægelsen, endvidere kan hustruer samt enker/enkemænd/samlevende og børn efter de i § 2 nævnte grupper blive optaget som medlemmer.

§ 4

Den daglige ledelse påhviler bestyrelsen, der har til opgave overfor myndigheder og offentligheden at tale de erhvervshæmmedes sag i anliggender af fælles social og økonomisk interesse på landsplan.

§ 5

På landsmødet vælges 5 medlemmer til bestyrelsen, nemlig formand, næstformand, sekretær, kasserer og 1 bestyrelsesmedlem. Der vælges 2 suppleanter til bestyrelsen.

§ 6

Bestyrelsen vælges for en 2-årig periode.

§ 7

Landsmødet vælger for en 2-årig periode to revisorer og én revisorsuppleant. Det reviderede regnskab afleveres skriftligt og forelægges på landsmødet.

§ 8

Forslag til landsmødet skal være indsendt 14 dage før mødets afholdelse.

§ 9

Hver afdeling kan til landsmødet vælge 5 delegerede. Derudover er alle medlemmer af bestyrelsen stemmeberettiget.

§ 10

Afdelingerne indbetaler et årligt kontingent pr. medlem til landsforeningen – dette fastsættes på landsmødet.

§ 11

Ordinært landsmøde afholdes hvert andet år i august og indvarsles mindst 30 dage før afholdelsen med dagsorden.

Ekstraordinært landsmøde kan indkaldes, når bestyrelsen ønsker det, eller når mindst 3 afdelinger ønsker det og indvarsles mindst 30 dage før mødets afholdelse med dagsorden.

§ 12

Landsmødet fastsætter stedet, hvor det kommende landsmøde skal afholdes.

§ 13

Afdelingerne er suveræne i deres lokale arbejde, når det ikke kommer i konflikt med formålsparagraffens ramme.

Afdelingerne:

§ 14

Afdelingens højeste myndighed er generalforsamlingen, som afholdes hvert år. Generalforsamlingen indvarsles mindst 14 dage før afholdelsen med udsendelse af dagsordenen. Forslag til generalfor-

samlingen må være bestyrelsen i hænde mindst 6 dage før afholdelsen.

§ 15

Kontingent fastsættes på generalforsamlingen og betales første gang af nye medlemmer umiddelbart efter indmeldelsen.

§ 16

Valg af bestyrelsen foregår på generalforsamlingen ved simpelt stemmeflertal.

§ 17

Bestyrelserne består af 3-9 medlemmer, alle valg foregår for 2 år ad gangen og foregår således: Formand og 1-4 bestyrelsesmedlemmer vælges i de lige år, sekretær, kasserer og 1-2 bestyrelsesmedlemmer vælges i de ulige år. Der vælges endvidere 1-2 bestyrelsessuppleanter. Bestyrelserne konstituerer sig selv.

§ 18

På generalforsamlingen vælges hvert år én revisor og én revisorsuppleant. På generalforsamlingen aflægges kassereren regnskabet for det foregående år.

§ 19

Ekstraordinær generalforsamling kan kræves afholdt, når 1/4 af medlemmerne med deres underskrift går ind derfor, eller når bestyrelsen skønner det nødvendigt.

Landsforeningen/afdelingerne:

§ 20

Landsforeningen/afdelingen kan ophæves, når forslag herom vedtages med 2/3 majoritet af de fremmødte på to hinanden følgende generalforsamlinger.

§ 21

Ved ophævelse af en afdeling beslutter den enkelte afdeling selv, hvorledes afdelingens resterende pengemidler og andre aktiver skal anvendes.

Ved ophævelse af landsforeningen beslutter denne på sit beslutningsdygtige landsmøde, hvorledes de resterende pengemidler og andre aktiver skal anvendes.

Lovene er revideret på landsmødet i Århus den 18. august 1999

FIR (Fédération Internationale des Résistants) foretog sin årlige tipsfondstøttede rejse d. 24.-27.aug. Forberedt og ledet af Else Drejer og kørt af en dygtig buschauffør blev rejsen en succes. Ved at føre os uden om motorvejen over Roskilde, Fyn, Åbenrå og lige syd for grænsen, tilbage over Randers til Hadsund. Retur over Fyn, hvor kun den sidste del foregik på motorvejen, oplevede vi det danske landskab, Fyn, Øst- og Sønderjylland i al dets højsommerlige skønhed. Forårets sarte farver er ikke afløst af efterårets grelle og voldsomme. Markerne, gule, brune, grå og sorte, skovene mørkt grønne. Alene denne kørsel i roligt tempo var en oplevelse, anderledes og bedre end drønet ned ad Tysklands motorveje.

På Bernadottegården i Roskilde blev vi bragt til bords med alle de kammerater, der havde kræfter til at deltage i det hyggelige og hjertelige samvær, der blev krydret af den gode mad og vinen. Jeg tror, kammeraterne på Bernadottegården havde lige så stort udbytte og glæde af vort besøg som vi. Rejsen fortsatte til et hotel lige syd for grænsen (al hotelplads i omegnen af Frøslev var optaget). Herfra tog vi næste dag til Frøslevlejren.

Harrislee mindesmærket

Inden grænsen ved Harrislee bane-gård lige før grænsekontrollen er der, når man kommer sydfra, til højre en parkeringsplads og ved denne et mindesmærke, der er alt for lidt kendt, og som er et besøg værd, særlig for skoleklasser på udflugt og lignende grupper. Duborgsskolens

Lillian Olsen og Peder Søgård studerer materialet meget nøje.

Duborgskolens prisbelønnede elevprojekt.

elever vandt en konkurrence om at opføre dette monument til minde om deportationerne af vore kammerater der udgik fra Harrislee station til Neuengamme og Dachau.

Mindesmærket er opbygget på en murstenssokkel og består af tre vertikalt stillede jernbanesveller, der bærer to pilformede stålplader behandlet mod korrosion med den smukke rødbrune »rustbelægning«. Inskriptionerne: Neuengamme – Harrislee – Dachau er skåret ind i svellerne.

Jeg håber, der bliver gjort »reklame« for mindesmærket, som man ikke finder frem til ved at spørge sig for, tyskerne interesserer sig forståeligt nok ikke meget for stedet. Kunne man måske på Frøslevmuseet og andre steder sætte opslag op om mindesmærket og oplyse skoler og højskoler om det ved lejlighed?

Frøslev museet

For mange af os var det første gang, vi var i Frøslev. Museet var velinformerede og godt, blandt os havde vi gode guider i form af tidligere fanger, men det almene udseende af lejrområdet snyder den uvidende med sit meget smukke, velplejede udseende præget af gartnere og malere. For den uvidende besøgende er det lutter idyl. Og lejren var da heller ikke at sammenligne med lejrene og udekommandoerne, hvortil vore kammerater blev sendt, led, sultede og døde.

Det værste ved opholdet i lejren var nok den daglige trussel om deportation og død. Monumentet i Harrislee minder om denne truende skæbne. I Hadsund, på Bernadottegården mødtes vi igen med gæstfrihed, mad og god vin. Den største glæde var samværet med kammeraterne på gården. Jeg tror også, de var glade ved vort besøg. Mødet med kammeraterne og personalet på de to Bernadottegårde var den største oplevelse på turen. På mange måder var denne rundrejse med vort møde med den danske naturskønhed og kammeraterne på Bernadottegården en større oplevelse end de meget udmattende, lange rejser i udlandet, og vi havde stort overskud til at pleje kammeratskabet undervejs i bussen og på hotellerne.

Peder Søgård

På grund af sygdom i redaktionen er bladet forsinket.

VI BEKLAGER!

Den første fra RAF

Anden Verdenskrig var kun en måned gammel, da et Hudson-fly fra Royal Air Force blev skudt ned den 30. september 1939 under en patruljeflyvning over Nordsøen. Flyet forsvandt i havet, og den fire mand store besætning omkom.

Kun én af de fire fik siden sin grav i land. Liget af flyets pilot, Sgt. Richard Samuel Pitts, blev den 17. november fundet på stranden mellem Hanstholm og Klitmøller. To dage senere blev Pitts begravet på kirkegården i Klitmøller. Han var den første allierede flyver, som fik sin grav i dansk jord.

I bogen »Faldne allierede flyvere 1939-1945« fortæller Anders Bjørnvad om Pitts' begravelse, at kisten, indsvøbt i Union Jack, blev ført fra strandfoged Morten Odders hjem til kirken netop som søndagens gudstjeneste var forbi, og de fleste kirkegængere blev og overværede begravelsen. I følget sås kommandørkaptajn Juel Brockdorff og politimester E. Brix, begge i galla, samt konsul Kier fra Lemvig. Forsvarsbrødrene havde sendt foreningens fane, og der var blandt de mange kranse også én fra det danske marineministerium.

Søndag den 22. august 1999 blev der også bragt blomster til flyvergraven på Klitmøller kirkegård. De blev lagt af Gestapofangerne Randers, som på årets sommerudflugt besøgte først Atlantvold-museet i Hanstholm og dernæst rettede opmærksomhe-

den mod flyvergraven i Klitmøller og Pitts' historie.

I stenen på graven er indhugget disse ord:

»Dit liv du gav til nationens løn for sejrens pris og verdens fred, derfor vor tak til Englands søn med dette minde varer ved«.

Nedenunder står de manende ord:

»Gør dig rede til at møde din Gud«.

I sommerens løb har Gestapofangerne Randers haft to andre mindearrangementer. På Hvidsten-gruppens henrettelsesdag 29. juni stod foreningen sammen med Hjemmevær-

net og menighedsrådet for en højtidelighed, der omfattede kransenedlægning i mindelunden i Hvidsten og en mindegudstjeneste i Gassum Kirke — med efterfølgende samvær på Hvidsten Kro.

Og 29. august lagde foreningen blomster på grave og ved mindesteder for faldne i frihedskampen — i Randers, Hvidsten og Hornslet samt på fællesgraven for seks engelske flyvere på Estruplund kirkegård.

V.T.

Sgt. R.S. Pitts var den første af en meget lang række allierede flyvere, der fik deres sidste hvilested i Danmark. Her er hans grav på Klitmøller kirkegård med en dekoration i rødt og hvidt fra Gestapofangerne Randers. Foto: Tage Høgsgaard.

Kegnæs-huset år 2000

Vi minder om, at ansøgning om lån af KEGNÆS-HUSET i perioden 1. februar 2000 til 31. januar 2001 skal indsendes inden 1. februar 2000. Ansøgningskemaer fås hos sekretæren, Aase Beck Eigenbroth, John F. Kennedys Plads 4, 9000 Aalborg, telf. 98 12 32 31.

Kegnæs-huset udlånes gratis til gamle KZ-fanger eller andre, der har været i tysk fangeskab under besættelsen,

til langtidsillegale eller krigssejlere, dvs til alle, der er godkendt under Erstatningsloven - og til deres enker/enkemænd.

Der er endnu enkelte ledige uger i perioden fra 22. nov. 99 til 31. jan. 2000 (uge 49 samt jule- og nytårsugerne er optaget).

Aase Beck Eigenbroth

Det europæiske erhvervsliv og spørgsmålet om erstatning for nazismens forbrydelser

Syddansk Universitet – Odense Universitet – Center for Tyske Studier,
et offentligt seminar afholdt fredag den 8. oktober 1999 kl. 9.15-ca. 16.00

Seminaret henvendte sig til studenter indenfor tysk, historie, negot., erhvervsøkonomi o.a. samfundsfag, journalistik, spansk m.fl. Endvidere indbydes bl.a. Frihedskampens Veteraner, Gestapofangerne, fynsk erhvervsliv, tyskstudiets venner samt pressen.

- 9.15 Velkomst
Sven Halse, studieleder, Center for Tyske Studier
- 9.30 Foredrag
Therkel Stræde
Erstatning for nazismens forbrydelser:
Hvorfor, hvordan og hvorfor ikke før?
- 10.45 Kaffe og brød
- 11.00 Foredrag
Kate Fuchs, stud. mag. (tysk og historie)
Schweiz, bankerne og Holocaust-ofrene
- 12.00 Frokost på egen hånd
- 13.00 Foredrag
Therkel Stræde
Den tyske industri, tvangsarbejderne og erstatnings-
spørgsmålet
- 14.00 Kaffe
- 14.15 Paneldiskussion: Erstatning for uret, vold og folkemord:
– giver det mening?
Vincent Lind, biskop emeritus, Fyns Stift,
fange i KZ-lejren Porta Westphalica 1944-45
Jacques Blum, formand for Mosaisk Troessamfund
Boris Ruge, kulturattaché og historiker
Den tyske Forbundsrepublikks ambassade, Kbh.
Tereza Burmeister, Center for Spansk
politisk fange i Brasilien under militærdiktaturet

Ca. 16.00 Slut

Therkel Strædes introduktion til emnet: Erstatning for Nazismens forbrydelse, Hvorfor, hvordan og hvorfor ikke før.

Det sidste besvarede han først med, at der var sket et generationsskifte, både i den offentlige mening og blandt erhvervsledere, og nu også i regeringen. (Jeg gjorde ham opmærksom på, at det nok også var vigtigt, at det var sket blandt jurister).

Derefter ridsede han baggrunden op for Slavearbejdet, idet tilhørerne i høj grad bestod af studerende og historieinteresserede, mens der tilsyneladende ikke var andre end mig, der havde haft det så nært inde på livet.

Forskning i tyske firmaers arkiver, ikke mindst Folkevognsfabrikernes, synes at påvise, at industriens påstand om, at de var tvunget til at bruge slavearbejdere, ikke synes at have noget på sig. Tværtimod var de rimeligt interesserede i at konkurrere om denne arbejdskraft, uanset den ikke altid for firmaerne var væsentligt billigere.

Der findes eksempler på, at netop jødiske specialister måtte betales relativt dyrt til SS.

Forhandlingerne om evt. erstatning til slavearbejderne har stået på i lang tid, men kom først for alvor i gang, fordi forbrugerne i især USA og Israel begyndte at spørge til de tyske firmaers etik under krigen.

Det blev en belastning for de nuværende tyske eksportørers image, uanset at praktisk talt ingen af de nuværende ledere kan siges at have et personligt ansvar.

Der har været mange teorier omkring, hvordan fordelingen blev mest rimelig. Et problem, der står i fare for at løse sig selv, hvis afgørelsen trækker for længe ud.

Besværligt har det også været, at USA har en ganske anderledes bred

erstatningslovgivning, der tiltrækker advokater af en bestemt type. Men man er endt med, at det beløb, der bliver til rådighed skal udbetales ligeligt blandt de nulevende slavearbejdere, hvis tal naturligvis er vanskeligt at fastslå.

Efter denne redegørelse fortalte en studerende, Kate Fuchs, om de erstatninger, der er forhandlet om med schweiziske banker, men det er en ganske anden problemstilling. De handler om formuer, der faktisk tilhørte mest jødiske emigranter eller fanger.

De nuværende forhandlinger omfatter alle, der har været slavearbejdere, uanset om man kan konstatere, hvilket firma de har arbejdet for, og også de, der var børn.

Efter et indlæg fra Boris Ruge fra den tyske ambassade i København,

der pointerede, at alle ansvarlige i Tyskland i dag ønsker denne sag afgjort på en værdig måde, talte Tereza Burmeister (tidl. fange under det spanske militærdiktatur).

Efter hendes opfattelse var enhver, der af politiske grunde var blevet arresteret (oftest med tortur til følge) blevet krænket i en grad, at de alene herfor havde krav på en godtgørelse, hvortil i de enkelte tilfælde kommer erstatning for tab af helbred og arbejdssevne.

Jeg havde tidligere gjort opmærksom på, at mange danske fanger havde den opfattelse, at tyskerne ikke skulle kunne betale sig fra deres gerninger, og at den danske stat i øvrigt, ikke mindst takket være Paul Thygesen, havde sørget hæderligt for sine modstandsfolk. Når nogen alligevel havde valgt at støtte kravet om

erstatning, skyldtes det ønsket om, at det blev konstateret, at tysk industri havde medansvar for behandlingen i lejrene, og desuden et ønske om at støtte de medfanger, ikke mindst fra østlande, som ikke tidligere havde fået erstatning.

Sidste indlæg fra Vincent Lind var en kraftig afstandtagen fra at tage mod erstatning, idet som han sagde: Vi blev faktisk straffet for noget, vi havde gjort, og det er vi stolte af.

Da han ikke havde hørt mine bemærkninger om formiddagen, gentog jeg dem for ham og mindede ham om, at han og jeg burde være glade for at bo i et samfund, hvor vi havde råd til at sige nej til erstatning. Så heldig har ikke alle været.

Dagmar Mørk Jensen

Hjemmeværnsbladet nr. 6/september 1999

Støt Hvidsten Kro

Charlotte Baun Drejka

Der er stadig behov for mange gode kontanter til restaureringsarbejdet af Hvidsten Kro, der under besættelsen var hjemsted for den landskendte Hvidsten-Gruppe med den legendariske kroejer, Marius Fiil, i spidsen.

Hvidsten Kro hører til landets ældste kroer og blev bygget i 1634 ved den gamle Mariager Landevej i kirkebyen Hald. Under besættelsen var kroen base for Hvidsten-Gruppen, der fra marts 1943 modtog våben og ammunition samt syv faldskærmsfolk indtil gruppen den 11. marts 1944 blev arresteret.

I dag er Hvidsten Kro fredet, men den trænger til en gennemgribende renovering. Især haster det med at få udskiftet kroens stråtag - sker det ikke snart, vil det plaske ned i suppegryderne, når det regner!

Frihedskampens Veteraners Fredningsråd har påtaget sig at medvirke til at bevare det nationale klenodie og har startet en indsamling for at rejse de nødvendige midler til restaureringsarbejdet.

Frank Zorn, der er formand for Frihedskampens Veteraners Fredningsråd, oplyser, at indsamlingen nu stærkt runder de første 100.000 kro-

ner. Men der er stadig behov for mange flere penge. Efter en systematisk gennemgang af samtlige kroens bygninger har Fredningsrådet anslået, at omkostningerne til reparation og renovering vil beløbe sig til cirka tre millioner kroner.

Frank Zorn opfordrer derfor fortsat alle hjemmeværnsmedlemmer til at betænke kroens bevarelse med et beløb og på den måde være med til at redde Hvidsten Kro fra at gå til grunde.

Brochuremateriale med giroindbetalingskort kan rekvireres ved henvendelse til Fredningsrådet, c/o Frank Zorn, Schweizerdalsvej 85, 2610 Rødovre, tlf. 36 70 04 02.

Man kan også blot gå på posthuset og indbetale et beløb på giro-nummer: 1-681-9085, Fredningsrådet, c/o Berndt Leen Olsson, Maglemosevej 49 b, 2900 Hellerup.

Dette er et bygningsværk der på flere måder er bevaringsværdigt. Den landsindsamling, som er startet gennem Hjemmeværnet har indtil nu givet ca. 150.000 kroner og med de 500.000 kroner som FV's præsidium har givet, er indsamlingen godt igang. Da imidlertid den samlede restaurering vil beløbe sig til ca. 3,0 millioner er der endnu et stykke vej.

Vil du være med til at støtte dette gode formål kan du rekvirere materiale fra ovennævnte adresse.

Tvangsarbejdere i Nazityskland

Til de tidligere KZ-fangers foreninger

Ang. erstatningssag mod Continental (Conti) i Hannover

Jeg ser af de seneste dages tyske presse, at der i en erstatningssag, som kan få relevans for danske KZ-overlevende, er opnået et overraskende gennembrud. Da jeg ikke er klar over, om dansk presse har haft fat i sagen, skal jeg hermed tillade mig at henlede fangeforeningernes opmærksomhed på den. Det foresvæver mig, at et antal danske fanger var slavearbejdere i gummifabrikens koncentrationslejr i Hannover. Men her, hvor jeg i øjeblikket er, har jeg ikke mulighed for at verificere dette. Da jeg heller ikke har adressematerialet for foreningen her, sender jeg dette avis gennem Frihedsmuseet.

Tre israelske eks-fanger fra Continentals fabrik har ved Arbejdsretten i Hannover fået medhold i, at de – på trods af, at de befandt sig ufrivilligt i fabrikken, spærret inde i en KZ-lejr og hverken modtog løn eller havde nogen arbejdskontrakt – stod i et arbejdsforhold til fabrikken, og at de derfor kan indklage denne for ikke at have udbetalt løn i arbejdsperioden. Der har været ført talrige lignende sager tidligere, men de har været anlagt ved byretterne. Der kræves der, at den, der anlægger sag, deponerer et beløb til delvis dækning af sagsomkostningerne, dersom man skulle tabe sagen. Det gør der ikke i arbejdsretten. Før blev sager om erstatning til tidl. slavearbejdere altid henvist til byretterne, idet man lagde til grund, at firmaerne blev tvunget af den nazistiske statsmagt til at beskæftige slavearbejdere; modparten var således ikke det enkelte firma, men den tyske forbundsstat. Disse sager er alle blevet tabt indtil nu på nær to, som nu verserer ved appelretterne. Men en ny tids advokater har ved at gøre brug af de mange nye forskningsarbejder, der er kommet i de seneste år om diverse tyske firmaers historie under nazismen, fundet ud af, at firmaerne aldeles ikke var tvunget til at tage imod KZ-fanger, og at de iøvrigt konkurrerede på livet løs for at få lov til at udnytte fanger.

Altså, siger advokaterne, bestod der – uanset at det ikke var formaliseret – et privat arbejdsforhold, og følgelig kan sager om erstatningskrav føres ved arbejdsretten (som har en noget anden status end dens danske pendant). Der er følgelig her i foråret blevet anlagt et stort antal erstatningssager ved arbejdsretterne i Tyskland. I nogle tilfælde er de blevet afvist, men arbejdsretten i Hannover – og før den arbejdsretten i Nürnberg – har nu antaget sådanne sager til proces. I sagen mod Conti har de tre overlevende, der var fanger i lejren et års tid fra 1944 til 1945, stillet krav om godt 13.000 DM i erstatning for ikke-udbetalt løn og dertil et mindre beløb for tort og smerte.

Det er ikke givet, at sagen mod Conti vindes. I første omgang har firmaet indanket det, at sagen overhovedet blev antaget, for appelretten. Men dommen er iflg. pressens rapporter begrundet overordentlig udførligt, og dommeren argumenterer omhyggeligt for, at der må ske en ændring af retspraksis i lyset af forskningens nyeste resultater m.h.t. firmaernes ansvar.

Når jeg skriver i huj og hast om dette, er det fordi jeg tænker mig, at danske overlevende fra Contis KZ-lejr kan have en interesse i at blive inkluderet i sagen. I så fald kan man henvende sig til den advokat, der kører sagen for de tre israelske ex-fanger, Fransk Reppenhagen i Berlin. Bundesverband Information und Beratung für NS-Verfolgte (Holweider Str. 13-15, 51065 Köln) følger også sagen

nøje og vil kunne give nærmere oplysninger – forbundet, der arbejder på idealistisk grundlag uden at tage honorar eller gebyr, har tlf. +49 - 221 - 61 20 41 (spørg efter hr. Lothar Evers), fax 221 - 96 24 457, email <nsbera- tung@aol.com>.

Når jeg sender dette brev lidt over hals og hoved, skyldes det, at der i pressen tales om en snarlig forældelsesfrist for disse sager. Det er dog ikke nævnt, hvor snarlig. Jeg synes, at evt. danske overlevende fra Conti-lejren skal have chancen for at overveje, om de vil slutte sig til de erstatnings-søgendes kreds.

En del korte presseklip om sagen kan i øjeblikket ses på internettet: gå ind på Yahoo! Deutschland Nachrichten og skriv Zwangsarbeiter eller Conti i søgefeltet; Bundesverband har yderligere presseklip om sagen. Generelt om de »storpolitiske« forhandlinger, som i øjeblikket foregår om en samlet løsning på alle verserende erstatningssager og om betaling af et beløb fra Tyskland til samtlige tidl. KZ-fanger, kan jeg henvise til min kronik i Information den 15. juli.

I håb om, at I vil sørge for, at disse oplysninger kommer rette vedkommende i hænde, og med venlig hilsen

Therkel Stræde

55 år efter 2. Verdenskrigs slutning hjem søges mange erhvervs virksomheder i mange lande af nazismens spøgelse. Store usårlige firmaer i Tyskland, som i andre lande bliver pludselig trængt – ikke bare på pengene, men også på historisk skyld for, hvad de har gjort mod slavearbejderne i KZ-lejrene og andre steder i Tyskland.

Regeringer træder sammen, millionfunds oprettes.

Igen er Holocaust og nazismen på dagsordenen.

Da redaktionen har erfaret, at mange af vore kammerater, der var slavearbejdere i Tyskland under besættelsen og da mange måske ikke er medlem af en organisation, som endnu har henvendt sig til jer, beder vi jer – der ønsker en evt. erstatning – at indsende de tre efterfølgende skemaer til Klaus von Münchhausen. Alle tre skemaer skal indsendes samtidigt og gerne så hurtigt som muligt.

Skemaerne kan »rives« ud af bladet eller kan fotokopieres.

Klaus von Münchhausen
Weberstr. 35
D-28203 Bremen
Tel./Fax.: 49 - 421 - 76844

Einverständniserklärung

Der/die Unterzeichnende .....
erklärt sich hiermit bereit, im Falle der zum Erfolg gebrachten Entschädigung für geleistete Zwangsarbeit eine Summe von 5% von der erhaltenen Gesamtsumme an Klaus von Münchhausen zu zahlen. Weitere Kosten entstehen nicht. Mit dieser Summe wird Klaus von Münchhausen seine Kosten (Telefon, Post, Reisen, Hilfskräfte) bezahlen.

Name der Firma und des Konzentrationslagers:

Name

Vorname

Adresse

Telefonnummer

Unterschrift

Klaus von Münchhausen
Weberstr. 35
D-28203 Bremen
Tel./Fax.: 49 - 421 - 76844

Vollmacht

wird hiermit

von .....

(hier Vor- und Nachname eintragen).

Vollmacht erteilt, für die Entschädigungsangelegenheiten aus der ehemaligen
Zwangsarbeit bei .....(Firmenname)
alle notwendigen Maßnahmen und Handlungen vorzunehmen, um seine Interessen
erfolgreich zum Anschluß zu bringen.

Hierzu gehören neben der Vertretung in allen gerichtlichen Angelegenheiten auch
insbesondere alle Verhandlungen mit gegnerischen Parteien.

Herr von Münchhausen ist bevollmächtigt, Vergleichsverhandlungen zu führen und
abzuschließen. Es entstehen keine Anwalts- und Gerichtskosten.

Vorname .....

Name.....

Adresse .....

Telefon .....

Datum .....

Unterschrift.....

Klaus von Münchhausen
Weberstr. 35
D-28203 Bremen
Tel./Fax.: 49 - 421 - 76844

Zwangsarbeiter-Fragebogen

1. Gegenwärtiger Familienname:
2. Vorname:
3. Verheiratet:
4. Adresse:
5. Telefon:
6. Geburtsdatum:
7. Geburtsort:
8. Wohnort vor der Deportation:
9. Haftdatum:
10. Getto? Wann?
11. Ankunft im KZ mit Lagernamen:
12. Noch andere KZ?
13. Tätowierungsnummer im KZ:
14. Was wurde produziert? Arbeit im KZ in der Reihenfolge der verschiedenen Arbeiten mit Datum, auch Tag- und Nachtschicht beschreiben:
15. Namen von deutschen Meistern:
16. Namen der Fabriken:
17. Namen von anderen Lagerhäftlingen, wo leben sie heute?
18. Letztes Lager vor der Befreiung:
19. Befreiung durch welche alliierte Armee, Datum:

1. Unterschrift:
2. Ort und Datum:

To boliger navngivet på Bernadottegården i Hadsund

På Bernadottegården i Hadsund højtideligholdt man som sædvanligt 29. august. I år fik dagen ekstra glans ved, at man samtidigt navngav ikke mindre end tre boliger. De to var doneret af Gestapofangerne til ære for foreningens to tidligere bestyrelsesmedlemmer Per Madsen og Villy Mørk Jensen, den tredje til minde om en af dem, der i starten gjorde et kæmpearbejde for at få Bernadottegården startet, maleren Carlo Wognsen.

For denne talte en mangeårig ven, Johs. Larsen, der i dybtfølte ord mindedes vennens indsats og talte om de mange synlige minder om C.W., der findes rundt om på plejehjemmet, ikke mindst det smukke bomærke på gavlen, men også billederne i den nyrestaurerede opholdsstue, der nu har fået C.W.s navn. Netop denne stue bruges flittigt af beboere og personale i fællesskab, således

Per Madsen i dag.

som livet på Bernadottegården i høj grad foregår.

For de to andres vedkommende oplevede man næste generation træde til. For Per talte Svend Hill-Madsen, bestyrelsesmedlem fra kommunen, men i ligeså høj grad i egenskab af søn af en af

Buchenwald-fangerne. Han kender Per ikke mindst fra samarbejdet i Bernadottegårdens bestyrelse, hvor specielt Prins Georgs sti står som et varigt minde om Pers indsats.

For Villy Mørk Jensen talte hans datter, Anni, idet hun gentog den tale, som hun holdt ved sin fars nylige begravelse, og som findes andetsteds i bladet. Det passede sådan, at Villys navn blev knyttet til den bolig, der bebos af en af Villys gamle fæller fra modstandskampen på Fyn. De to mødtes først igen mange år senere på Bernadottegården.

Efter højtideligheden samledes pårørende og venner med Bernadottegårdens bestyrelse og ledelse til en af de sammenkomster, som Hadsund er mestre i at arrangere.

DMJ

Ole Lippmann

Den 29. august fejrede Bernadottegården i Roskilde sin 23. fødselsdag. Dagen begyndte på sædvanlig måde med en højtidelighed ved Bernadottes mindeeg. Beboerfanen blev ført frem, hvorpå beboere og gæster sang »En lærke letted« hvorefter formanden for Frihedskampens Veteraner, Knud Mølgaard, talte om den betydning, dagen havde haft i 1943 for Frihedskampen. Efter nok en sang blev der nedlagt kransen, og højtideligheden sluttede med »Frihedssangen«, og derefter blev fanen ført tilbage. Fødselsdagsmiddagen blev indledt med at Mogens Henrik Nielsen bød alle velkomne, beboere og gæster, og meddelte derpå, at efter

middagen og underholdning ville Frihedskampens Veteraner navngive Ove Brøns Høeg's bolig i Ole Lippmanns navn, og at Bernadottegården var glade for den ære, der hermed vistest den, da Ole Lippmann jo er et af de allersidste store navne fra Besættelsen.

Ved Ove Høeg's bolig var der opsat en plade med Ole Lippmanns navn og under pladen var der ophængt et indrammet skrift. Begge dele skjult af et silketørklæde. Knud Mølgaard motive-rede navngivningen, og afslørede derpå mindepladen og mindeskrift, som viser et billede af Ole Lippmann, der som chef for Special Forces, Danmark, hilser general Dewing velkommen i

Københavns lufthavn den 5. maj 1945. Skriftet fortsætter:

»Ole Lippmann, der er født i 1916, deltog efter den 29. august 1943 i reorganiseringen af efterretningstjenesten i Danmark, og efter at have forhandlet om købet af våben i Sverige til modstandsbevægelsen blev han kaldt til London for at uddannes som faldskærmsmand.

I begyndelsen af 1945 kom Ole Lippmann tilbage til Danmark som chef for SOE (Special Forces) og som de allieredes repræsentant i Frihedsrådet og medlem af dettes kommandoudvalg. Han havde bl.a. til opgave at få gennemført SHAEFs forholdsordre no. 2 og derunder koordinere samarbejdet mellem modstandsbevægelsen og de allierede styrker i tilfælde af invasionskampe i Danmark.

Ole Lippmann udførte dette med stort overblik og fasthed, og derfor var det ham, der bød general Dewing velkommen til København.

Den 29. august 1999

FRIHEDSKAMPENS VETERANER«

Derpå gav Frihedskampens Veteraner Bernadottegårdens Beboerfond en check på kr. 10.000,- og Ove Høeg fik en smuk platte til minde om dagen. Som afslutning på højtideligheden var Bernadottegården vært ved et lille glas.

MHN

Afsløringen af Ole Lippmanns værelse. Fra v. formanden for FV Knud Mølgaard og Ole Lippmann.

Flyveblad fra VVN/BdA i anledning af antikrigsdagen 1/9 1999

Offentliggjort i *Lagergemeinschaft Buchenwald-Doras meddelelsesblad*, »Die Glocke vom Ettersberg«, nr. III/1999, 40. årgang

For 60 år siden d. 1 sept. 1939 overfaldt Nazityskland sit naboland Polen og besatte det. I en hidtil uset ødelæggelseskrig undertvang det nazistiske regime næsten hele det europæiske kontinent og en del af Nordafrika. 50 millioner mennesker blev Anden Verdenskrigs ofre, og 11 millioner politisk og etnisk forfulgte, deriblandt 6 millioner jøder fra de besatte lande, blev i koncentrationslejrene og ghettoerne myrdet af de tyske SS-tropper, Wehrmacht og Politi.

Anden Verdenskrig begyndte ikke for 60 år siden, heller ikke i 1933

Allerede fra 1925 planlagde tyske generaler den næste krig. De planlagde opstillingen af Europas største krigsmaskine med mere end 50 divisioner og næsten 4 millioner soldater. I et hemmeligt notat skrev de: »Begrænsninger af nogen som helst art kan ikke tolereres. Den offentlige mening betyder ikke noget. Et altomfattende had må ikke skræmme os fra noget middel, som sabotage, mord eller giftspredning.« (»Die Zeit«, 7.3. 1997)

Mange Reichwehrofficerer var med til at hjælpe Hitler til magten. Den 3. februar 1933 planlagde Hitler og Reichwehrledelsen i fælleskab: »Udryddelsen af marxismen«, kampen mod konsekvenserne af Første Verdenskrig, omdannelsen af Reichswehr til Wehrmacht, erobringen af »Lebensraum«, styrkelsen af værneviljen med alle midler. Kort efter mødtes Hitler med herrerne fra rustningsindustrien, modtog deres millionbidrag til NSDAP og lovede dem forsvarsvilje og forceret oprustning. For med alle midler at styrke forsvarsviljen måtte man anvende terror mod alle, der havde indset at: »Wer Hitler wählt, wählt den Krieg« og mod dem, der satte sig op mod Hitler.

Koalitionen mod Hitler befriede os fra krigen og fascismen og skabte de forenede Nationers Charta

Efter at anti-Hitlerkoalitionen, der bestod af talrige stater, først og fremmest Sovjetunionen, USA og Storbritannien, i maj 1945 havde befriet verden, også Tyskland for Hitlerfascismen, håbede flertallet af menneskeheden og flertallet af tyskerne på en verden uden krig og fascisme. Sejrherrene over Tyskland og Japan udarbejdede i 1945 De Forenede Nationers

Charta for at »skåne kommende generationer for at blive gidsler i krige, der 2 gange i vor livstid har bragt usigelige lidelser over menneskeheden«. De besluttede at »forene deres kræfter for at beskytte verdensfreden og den internationale sikkerhed«. Artikel 2, 4 i De Forenede Nationers Charta forpligter: »alle FN-medlemmer til at afholde sig fra enhver vold mod en anden stats ukrænkelige territorium«.

Den 24. marts 1999 skete det ufattelige

Tyskland blev på ny en aggressor. Forbundsrepublikken Tyskland deltog i Natos krig mod Jugoslavien. Også fra tysk grund blev krigen ført mod en af FN's grundlæggere.

Natos krigspropaganda og Bundeswehr forsøgte at retfærdiggøre krigen mod Jugoslavien med »at der truede et nyt Auschwitz«

Antifascister, overlevende fra holocaust svarede hertil: »at den jugoslaviske fremfærd mod det albanske mindretal strider mod menneskerettighederne. Vi fordømmer den. Vi fordømmer den, lige som vi har fordømt den tyrkiske fremfærd mod kurderne og den israelske ledelses behandling af palæstinenserne. Til stadighed har vi forlangt - og forlanger det også nu - at der bliver taget skridt mod dem til sikring af virkeliggørelsen af FN's vedtagelser. De, der ikke udnytter FN's antifascistiske forpligtelser overfor menneskerettighederne, men i stedet ignorerer og svækker FN, de har mistet enhver ret til at anvende den antifascistiske parole: aldrig mere Auschwitz, og tilmed at anvende den som begrundelse for retten til at føre krig. Følgerne af en sådan handling vil blive genopvækkelse af de kræfter, som i 1945 syntes at være afgørende nedkæmpet.

I krigen mod Jugoslavien praktiserede Nato sin fremtidige strategi som »interventionsalliance«. Den nye Nato-strategi er også forankret i »Bundeswehrführungs« forsvarspolitiske retningslinier«, som forudser krige til erhvervelse og sikring af råstofforsyning og handelsforbindelser.

I enhver henseende er krigens status på Balkan skrækindjagende

Med krigen mod Jugoslavien blev folke-

retten brudt og FN koblet fra. Det angivne formål, at forhindre humanitære katastrofer, etniske udrensninger og fordrivelser blev ikke opnået. Tværtimod medfulgte Natokrigen tiltagende fordrivelser og ødelæggelser. Mange tusind døds ofre, miljøødelæggelse og et sønderbombet land. Nye voldshandlinger, nye flygtninge, nye truende menneskeflokkede. Nato's angreb på Jugoslavien bidrager også til forstærkede rustninger, herunder i de lande der besidder atomvåben. Således er som følge af Natopolitikken endog faren for atomkrig vokset, tilmed Nato forbeholder sig ret til første slag med atomvåben.

Vi har altså oplevet: krig forværrer alt

Vi kræver fuld genoprettelse af FN-charteret og styrkelse af FN som et bidrag til virkeliggørelse af og forsvar for folkenes tilkæmpede, antifascistiske resultater. Vi kræver stop for enhver indsættelse af Bundeswehr i udlandet.

Igangsættelse af afrustningsindsats. Stop for interventionsforberedelser og for de forsvarspolitiske retningslinier. Ophør med Wehrmachttraditionerne i Bundeswehr.

Den første september maner til: aldrig mere krig udgået fra tysk grund. Aldrig mere fascisme

Grundloven, med dens forpligtelser overfor folkeretten og forbuddet mod angrebsskrig skal igen respekteres.! Undgå krigsophidernes og forfatningskrænkernes faldgruber.

Krigen løser ingen problemer, men skaber dem

Alle kræfter skal anvendes til civile konfliktsøgninger, humanitær hjælp og opbygningen af et europæisk samarbejde. Fred for menneskene på Balkan og i hele verden.

Krigen d. 24. marts 1999 skal nu virkelig blive den sidste krig i Europa!

Aldrig mere krig! Aldrig mere Fascisme!

Oversat fra tysk af Dagmar Mørk Jensen og Peder Søegård d. 9/10 - 1999

Det franske Amicale Saxos Kongres i Bayonne 17.-21. september 1999

Hovedbordet ved kongressen i Bayonne. Teatersalen.

Bayonne ligger i det sydvestlige Frankrig, som også udgør Baskerlandet eller Euzkadi, som baskerne også kalder sig.

Baskerne er ilde behandlet i Spanien, særlig under Francos diktatur, som ubarmhjertigt undertrykte denne nation, terrorbombede Guernica og forårsagede baskernes brug af den groveste terror i et forsøg på at frigøre sig fra det spanske herredømme.

Baskerne nyder i Frankrig stor selvstændighed med eget sprog, undervisning og øvrige kulturforhold. Alle navne på byer og lignende skrives på fransk og baskisk. Baskerne omtales første gang år 19 før vor tidsregning. Mystisk er det, at deres sprog ikke er beslægtet med noget andet kendt sprog. Nogen mener, at det drejer sig om et forfulgt folkeslag, der er strandet i den biscaiske bugt efter tryk fra øst. Overalt ser man deres flag, et Dannebrog »pyntet« med et hæsligt grønt kryds og en figur, der minder noget om et hagekors, også et symbol, der støder en danskers øje. Men ingen af delene skal de dog klandres for; ikke med overlæg griser de vort flag til. Og hagekorset, slet ikke i denne udgave, har Hitler jo ikke opfundet, det er et ældgammelt symbol.

Kongres

Her i det smukke Bayonne, hvor floderne Nive og Adour mødes, afholdt vore franske Sachsenhausen-kammerater (Amicale Saxo) deres årlige kongres 17.-21. september.

Lillian Olsen, Else Drejer og jeg var inviteret. Men et tidens tegn var, at foru-

den os kom der fra Tyskland Gerda og Wolfgang Szepansky, fra Tjekkiet, Mirek med hustru, søn og svigerdatter dvs. i alt ni gæster fra tre lande (ISK tæller i hvert fald medlemmer fra 16 nationer). Alder og dødsfald har høstet vore kræfter. Deltagelse i en kongres er ingen rekreation. Fransk mændene mødte med ca. 300, deraf mange hustruer, enker og andre pårørende.

Selve kongressen foregik i teatret ved rådhuset. Den var ret strabadserende for dem af os, der vanskeligt forstod fransk og sad ret op og ned fra kl. 15.00 til 18.30.

Foruden indlæggene fra præsident, vicepræsident, generalsekretær, kasserer og andre, var der hilsener fra andre KZ-lejre og borgmesteren. Jeg blev bedt om at tale på de fremmede delegationers vegne.

De sædvanlige temaer blev berørt, og specielt beklagede man dybt, at FN's autoritet var svækket som følge af Natos krig mod Jugoslavien. En meget farlig udvikling.

Ligesom herhjemme var et tema videreførelsen af arbejdet med at afsløre historieforskning og med bekæmpelsen af nye fascistiske og racistiske bevægelser. Vi må mobilisere unge, der ønsker at bidrage til dette arbejde, og støtte dem. Det er klart, at med en alder på mindst 73 år og et flertal af os, der er mere end 80 år, går det ikke meget længere. Fremmødet af udenlandske gæster viser det klart. Forhåbentlig vil der være flere aktive til mødet i Sachsenhausen omkring 22. april 2000 på 55-året for befrielsen. Et arrangement, som den tyske regering vil understøtte, men med betydeligt færre midler end 50-årsdagen i 1995.

Højtideligheder ved monumenterne for faldne i verdenskrigene

Både fredag, lørdag, søndag og mandag blev der afholdt højtideligheder med kransenedlægning, taler af borgmestre og andre, nogle steder med deltagelse af militærorkestre, der spillede Marseillai-

Kransenedlægning ved det imponante mindesmærke i Bayonne.

Fra venstre: Pierre Gouffault, Charles Desiret og Pierre Petit. Formentlig ved festmiddagen?

sen, den franske modstandshymne og »Die Moorsoldaten«, alt sammen ved monumenterne for de faldne i første og anden verdenskrig.

Ved receptionerne bl.a. på rådhuset nævntes foruden Forbundsrepublikkens repræsentanter kun danskerne. Det betyder meget, at vi ved at »vise fanen« erinder om Danmarks navn i udlandet.

Søndag afholdtes økumenisk gudstjeneste i domkirken, og mandag afsluttedes med turistudflugt til vestkysten og i Pyreneerne.

Peder Søegård

Vedr. »Mindepark« i Frøslevlejren

Kære Kaj Christensen

I bladet fra 4. august bringer I en opfordring på side 20 til at skaffe politisk støtte til det på samme side omtalte lovforslag om at ændre stedet.

Hvilken baggrund har I for det? Har I haft fingeren i jorden?

Jeg har ikke set noget debat, der giver udtryk for, at gamle Frøslevfanger og andre, der har et forhold til stedet, i almindelighed er utilfredse med, at Frøslevlejrens venner har givet stedet liv, så mange – både unge og ældre og hele egnen – kommer der og får et forhold til, hvad lejren var under besættelsen.

Hvor ofte har du oplevet en 4. maj-aften i Frøslevlejren? – en fin tradition for en større omegn, som kun kan trives, fordi skolen også kan være forsamlingshus.

Hvor ofte har du oplevet, at et barnebarn kommer og fortæller: »Jeg har været i Frøslevlejren med vor lejrskole, og jeg så dit navn på en tavle«?

Bed Frøslevlejrens Venner om et debatindlæg.

Mine direkte og indirekte oplevelser af stedet, som det fungerer nu, gør, at jeg vil gøre min lille indflydelse gældende, ikke for, men imod det påtænkte lovforslag.

Med venlig hilsen
Mads Fr. Madsen
Libravej 3 A
8270 Højbjerg

Da der pr. 1. januar er prisstigninger i postudbringningen, vil abonnementsprisen fra næste år (år 2000) være kr. 125,00.

Vi håber, at vore »holdere« vil tage vel mod denne lille stigning.

Redaktionen

AVIS????

Den 1. oktober 1999

Frøslevlejren er for velholdt

FRØSLEV: Frøslevlejren ligner en velfriseret feriekoloni og er så velholdt, at det giver folk et forkert indtryk af lejrens historie. Det er historieforskning, mener tidligere overbibliotekar og medlem af præsidiet for Frøslevlejren, Jørgen Mågård, Smedeby. Det kom helt uventet, da et forslag om at lave en mindepark i Frøslevlejren i foråret blev stillet i Folketinget. Forslaget kom fra to gamle modstandsfolk fra Sjælland, og det mødte hurtigt modstand. Flere sønderjyder gik imod at ændre på Frøslevlejrens udseende, og Folketinget slog da også koldt vand i blodet og blev enige om at prøve at finde en mindelig løsning. Men Jørgen Mågård støtter, at der laves mindepark i lejren.

RUNDE DAGE

Ved *Minna Dahl*,
Sdr. Fasanvej 53, 4th
2000 Frederiksberg, tlf. 38 19 68 06

For sent indsendt:

21. oktober
Peter Kloster, 75 år
Palnatokes Allé 19, 6700 Esbjerg

6. november
Frede K. Cullesen, 75 år
Carlshøjvej 24, 2800 Lyngby

19. november
Kjeld Bierrings, 80 år
Slotsherrensvej 201, 2610 Rødovre

20. november
Carl Widriksen, 85 år
Dalgas Boulevard 78, 2000 Fbr.

21. november
Kaja Jennil, 80 år
Kildevangen 5, 8850 Bjerringbro

Ib Winkel Jessen, 85 år
Kagsbro 7, 2700 Brønshøj

23. november
Svend Knud Stampe, 80 år
Holbergsgade 20, 4200 Slagelse

24. november
Erik Larsen, 80 år
C.B.U. Ambulancefører
i »Jyllandskorpset«
Dybdalsvej 16, 6800 Varde

26. november
Magda Søndergård, 85 år
Frederik d. 7 vej 44, 6000 Kolding

Hans Chr. Knabe, 80 år
Brorsonsvej 17, 2630 Tåstrup

30. november
Ejner Pedersen, 80 år
Råhøjparken 170, 8260 Viby J.

1. december
Ernst Petersen, 80 år
Heimdalsvej 13, 4200 Slagelse

2. december
Orla Nielsen, 75 år
(54560)
Slåenvej 7, 8700 Horsens

5. december
Marius Jensen, 80 år
Hjertingparken 169, 6710 Esbjerg V

Kamma Krogh Nielsen, 75 år
Gl. Hasserisvej 86, 9000 Aalborg

Kyung Andersen, 70 år
Solbakken 7, 9210 Aalborg SØ

6. december
Dora Jensen, 75 år
Priorensgade 35, 5600 Fåborg

8. december
Minna Dahl, 75 år
Sdr. Fasanvej 53, 4., 2000 Frb.

12. december
Erik Erlund, 80 år
(Krigssejler)
Skovringen 5, 2950 Vedbæk

Viggo Dreyer, 80 år
Snuderupvej 4, 4450 Jyderup

14. december
Agnes Rasmussen, 80 år
Langgade 46, 5750 Ringe

16. december
Jens Birch, 80 år
Ved Linden 5, 4. th., 2300 Kbh. S

Ejnar Hansen, 90 år
c/o Bodil Svendsen, Havvej 19,
8420 Knebel

Rita Nielsen, 75 år
E. Suensensgade 3.G, 8200 Århus

19. december
Marie Bottke, 80 år
Glarbjergrvej 156, 8900 Randers

20. december
Eigil Buck, 85 år
Gribskovvej 11, 1., 2100 Kbh. Ø

Holger Andersen, 80 år
Hatting Centret, Smedebakken 1, bolig 1,
8700 Horsens

25. december
Villy Kjestrup, 85 år
Købmagergade 44, 7000 Fredericia

27. december
Carl Liltorp, 80 år
Snesvej 8, 4733 Tappernøje

1. januar
Astor Samsing, 80 år
Lunas Allé 12, 6700 Esbjerg

3. januar
Richard Lykke Jørgensen, 80 år
Østergade 4 D, 4230 Skælskør

4. januar
Vagn Schjønning, 75 år
(Sachsenhausen 73089)
Carl Baggers Allé 79, 5250 Odense SV

Bruno Bøtker, 80 år
Paludan Müllersvej 63, 2., 8210 Århus V

Holger Iversen, 80 år
Frederik d. 7 vej 28, 6000 Kolding

6. januar
Karl Sørensen, 80 år
Klostervænget 1, 8800 Viborg

9. januar
Peter Boelt, 80 år
Rughaven 27, 9000 Aalborg

15. januar
Vera Nielsen, 75 år
Brovænget 25, 8250 Egå

Lars Lilholm, 80 år
Risvangen 14, 4100 Ringsted

17. januar
Tove Sørensen, 70 år
Lykkegårdsvej 38, 9210 Aalborg SØ

20. januar
Bent Thykær, 75 år
Poppelvej 13, 8600 Silkeborg

21. januar
Astrid Nielsen, 80 år
Brændeskovvænget 13 B,
5700 Svendborg

Ejvind Vinther, 80 år
Samsøgade 42, 9000 Aalborg

22. januar
Ellen Rasmussen, 80 år
Trindelvej 78, 9990 Skagen

2. februar
Preben Hansen, 75 år
St. Karls Mindevej 103, 3390 Hundested

3. februar
Jørgen Remvig, 75 år
(Dachau 141 748)
Trongårdsparken 113, 2800 Lyngby

4. februar
Carl Munck Hansen, 90 år
Flintebakken 45, 8240 Riisskov

5. februar
Marie Jensen, 75 år
Kløvervej 16, 9900 Frederikshavn

6. februar
Inga Jensen, 75 år
Astrid Obelsvej 4, 9000 Aalborg

8. februar
Margrete Hansen, 80 år
Bornholmegade 80, 9000 Aalborg

Erna Willemoes Nielsen, 80 år
Vangs Allé, 9000 Aalborg

9. februar
Gudrun Jeppesen, 80 år
Østre Havevej 39, 8520 Lystrup

11. februar
Else Richter, 80 år
Lille Borgergade 27, 9400 Nørresundby

13. februar
Karl M. Rasmussen, 80 år
Skovvej 63
5400 Bogense

Klubbens årlige, festlige, flotte, farverige og fornøjelige flæske- og andespil finder sted TIRSDAG den 30. november 1999 kl. 19.30 i kantinen på station 3, Bellahøj, Borups Allé nr. 266, NV. Reserver dagen og mød op til en fornøjelig aften. Tag gerne børn og børnebørn med. Du vil ikke fortryde det.

Klubbens GENERALFORSAMLING vil finde sted TIRSDAG den 25. januar 2000 kl. 14.00 i kantinen på station 1, Halmtorvet nr. 20, 1700 - Kbh. V. Dagsorden ifølge vedtægterne. Forslag, der ønskes behandlet, skal være bestyrelsen i hænde senest 8 dage før generalforsamlingen.

Med kammeratlig hilsen. Bestyrelsen.

Familietur til Buchenwald

Bestyrelsen har vedtaget at gentage den store succes fra dette års »efterkommertur« for medlemmer med børn og børnebørn og for børn og børnebørn af afdøde Buchenwald-kammerater.

Turen er planlagt til at forgå fra TORS DAG d. 18. maj 2000 til SØNDAG d. 21. maj 2000. Ophold på det fremragende hotel DORINT i Erfurt.

1. dag: Udrejse Rødby - Puttgarden, frokost undervejs. Aftensmad på hotellet.

2. dag: 1/2 pension på hotellet.

3. dag: 1/2 pension på hotellet.

4. dag: morgenmad på hotellet, frokost på hjemrejsen. Færge Rødby - Puttgarden.

Under opholdet halvdagstur til K/Z Buchenwald, hvor de gamle Häftlinge vil kunne berette om opholdet i 1944-45, og hvor der vil blive tid til et måltid i kantinen uden for lejren.

Turen bliver gennemført med Gurli som guide og med Niels som chauffør i sin flotte bus. Turens pris pr. pers. i dobbeltværelse med b/t er kr. 2.145,- tillæg for eneværelse kr. 300,- med b/t. I prisen er inkluderet gebyr til Rejsegarantifonden samt »Det blå kort« fra Europæiske forsikring. Tilmelding til *denne* tur skal ske til klubbens kasserer Ernst Steen på telefon 33 12 85 95, hvorefter han vil tilsende de interesserede skriftlige tilmeldingsblanketter og giroindbetalingskort.

Bestyrelsen tilbyder klubbens medlemmer med ledsager en 5 dages tur

til BERLIN i tiden 31. maj til 4. juni 2000.

Turen fortages *selvfølgelig* med Gurli som guide og med Niels som den stolte fører af sin nye bus. Vi skal bo meget centralt på det 4 stjernede hotel Ambassador, Bayreuther Strasse 42 nær Wittenberger Platz i gåafstand til næsten det hele. Morgenmaden er hver dag en oplevelse. Aftensmåltiderne spises dels i hotellets restaurant og dels på restauranter i nabolaget. Der er iøvrigt et utal af spændende spisesteder i alle sidegader i kvarteret. Hotellet har naturligvis elevator, værelserne er veludstyret med TV og minibar. Svømmehal er til fri disposition.

1. dag: Under overfarten fra Gedser til Rostock er morgenmaden inkluderet. Ankomst til hotellet midt på eftermiddagen. Tid til at udforske kvarteret omkring hotellet inden aftensmad.

2. dag: På en busrundtur præsenteres den vestlige bydel. Eftermiddagen til oplevelser på egen hånd. Besøg evt. den nyrestaurerede Rigsdag el. et af de mange museer. Der tilbydes en aftentur »ud i det blå«, hvor vi oplever byens lys.

3. dag: Formiddagen er fri. Besøg evt. den smukke Gedächtniskirche, det imponerende varehus KA-DEWE eller Europacentret - alt inden for gåafstand fra hotellet. Om eftermiddagen kører vi over den nye

Potzdammer Platz til pragtgaden Unter den Linden i den østlige del af byen. Turen fortsætter gennem Brandenburger Tor til Museet med det berømte Pergamon-alter og byporten fra Ishtar. Vi kan måske (for egen regning) skaffe billetter til en af de store varietèer.

4. dag: Udflugt til Potsdam. Besøg i et af de smukke lystslotte (Sanssouci eller Neues Palais), hvor preusserkongerne tilbragte somrene. En rundtur gennem Potsdams russiske bydel slutter i centrum. Tid på egen hånd inden vi kører retur til Berlin. Midt i Berlin. Selvfølgelig vil vi søge indpasset besøg på et eller flere af de steder, hvor hitlertidens ofre mindes.

5. dag: Sidst på formiddagen forlades Berlin. Aftensmad på Gedserfærgen. Rejsens pris pr. pers. i dobbeltværelse med b/t er kr. 2995,-. Tillæg for enkeltværelse med b/t er kr. 640,-. I prisen er inkluderet gebyr til Rejsegarantifonden samt »Det blå kort« fra Europæiske forsikring. Sådan er rejsen beskrevet, så skynd jer at melde til, der er 48 pladser, deraf er der 6 enkeltværelser.

Tilmelding til *denne* rejse skal ske til klubbens sekretær, Mogens B. Madsen på telefon nr. 38 28 45 98 - bedst formiddag. Interesserede vil få tilsendt skriftlig tilmeldingsblanket og giroindbetalingskort.

Med kammeratlig hilsen

ANHOLT

Ansøgning om at måtte benytte sommerhuset i år 2000 bedes indsendt inden 1. februar for bedst muligt at kunne planlægge efter brugernes ønsker.

Personantal og foretrukne tidsrum bedes oplyst.

KNUD POULSEN

**Julsøvej 380
8240 Risskov**

Klip fra aviser og blade

Jyllands-Posten den 24. august 1999

Atlantvolden – den er sjov

Grundideen bag Dokumentationscenter Hanstholm er en uforskammethed over for historien og nazisternes ofre

KULTURKRONIK

Af HANS KRUSE

museumsleder

• Nu skal nazitidens betonanlæg i Hanstholm gøres underholdende, »Atlantvolden« blev under anden verdenskrig anlagt af Værnemagten. Et gigantisk forsvarsanlæg langs den europæiske vestkyst fra Sydfrankrig til Nordnorge. Tusindvis af betonbunkers blev det til alene i Jylland, heraf 800 i og omkring Hanstholm. I Hanstholm blev også anbragt Værnemagtens største kanonstillinger, som kunne række 55 km ud over Kattegat.

Formålet med Atlantvolden var at beskytte den tyske races nyvundne territorium og dermed sikre tusindårsriget.

Nogle initiativrige mennesker i Hanstholm vil gerne have flere turister til egnen. Penge lugter jo næsten ikke, og derfor skal stedet omdannes til »En enestående historisk oplevelse for hele familien«.

Budgettet er på 22 millioner. Der søges penge hos EU, kulturministeriet og private fonde; Hanstholm Kommune har givet 3 millioner, og Viborg amt forventes i august at bevilge det samme. Kunstfonden har bevilget en arkitektkonkurrence. Bygningen, som skal rumme Dokumentationscenter Hanstholm, »vil blive en inspirerende ramme for eksisterende museumsgenstande, der hidtil har savnet muligheder for at komme til

deres ret«. Til deres ret?

»Ammunitionens vej« skal være et led i formidlingen: »Et særligt oplevelsesmoment er muligheden for transport med det ammunitionstog, der går fra ammunitionslageret til kanonen«. Slavearbejderne på tyske ammunitionfabrikker, eller granaternes sidste vej fra kanonen til død og lemlæstelse blandt engelske og amerikanske søfolk på allierede skibe i Skagerak omtales ikke. Derimod vil man anvende »avancerede formidlingsformer, der gør oplevelsen så virkelighedsnær som muligt«. Virkelighedsnær? Og man vil holde sig til »en formidling ... som ikke er anstødelig eller utroværdig«. Mon det er derfor, fascisme og nazisme ikke nævnes bare et enkelt sted? Formidlingen for hele familien kommer blandt andet til at omfatte rydning af minefelter og nedskydning af fjendtlige allierede fly – elektronisk, ligesom når gæsterne får lejlighed til at affyre den store kanon mod en invasionsflåde.

I forordet til beskrivelsen kaldes Atlantvolden »et tankevækkende monument over krigens meningsløshed«. Vidste nazisterne ikke, hvad de gjorde? Kan man meningsfuldt sige, at Atlantvolden er udtryk for krigens meningsløshed? Det er vist kun, hvis man ikke vil støde nogen. Og hvem kunne blive stødt? De sydfra kommende turister med D-Mark? Mange tyskere interesserer sig på en dybt seriøs måde for dette mørke kapitel i deres lands historie.

• Tilsyneladende er udgangspunktet for udstillingsprojektet i Hanstholm derimod Værnemagtens imponerende og dygtige indsats: på ganske få år opførtes dette gigantiske bygningsværk. Tænk at de ku'! Mange danske arbejdere tjente gode penge på byggeriet under krigen. Men det skal vi ikke komme ind på – gæsterne har jo ferie!

I dokumentationscentret skal naturligvis være et cafeteria. Og herfra kan man nyde udsigten over det

farvand, som Stortysklands fjender ville komme fra. Og udsigt skal der være, for: »Kun i kontakt med horisonten, himmelhvælvet og havet opleves Atlantvoldens egentlige dimension. Og uden horisonten mister vi orienteringen«!

Således afsluttes beskrivelsen af det påtænkte storslåede dokumentationscenter i Hanstholm. Formuleringen er så smuk, at den kunne være skrevet under krigen...

For mig at se udtrykkes Atlantvoldens egentlige dimension gennem begreber som diktatur, racisme, folkedrab, undertrykkelse, had, løgn. Og det er vel netop også noget af det væsentlige ved anden verdenskrig i modsætning til andre store krige.

Set ud fra denne vinkel er projektets grundidé en uforskammethed over for historien og nazismens ofre. Men også en provokation over for tyskere og tyske turister. Ikke på den måde, at det sætter tanker i sving, men ved at behandle dem som grundlæggende naive. »Man skal kende fortiden for at forstå nutiden – og forstå nutiden for at kunne påvirke fremtiden« – et slagord museerne ofte bruger. Kan »Dokumentationscenter Hanstholm« leve op til det? Som det foreligger, er der efter min mening god grund til at være tvivlende. Hvad mener de gamle modstandsfolk om dette projekt? Hvad mener besættelseshistorikerne? Og hvilke krav vil politikerne mon stille sammen med de mange penge?

Egentlig troede jeg, at LASERSTRÅLEN var det sidste »FLOP«, men historikere kan åbenbart blive ved.

Der er penge i det!

Klip fra aviser og blade

Berlingske Tidende den 19. oktober 1999

Nynazistiske terroraktioner ryster Sverige

Frygt: Tre fængslede nynazister mistænkes for mordet på fagforeningsformand i Sverige og sættes i forbindelse med attentat mod journalistpar tidligere på året. Et stigende antal voldelige, nynazistiske aktioner chokerer svenskerne.

STOCKHOLM

Tre svenske nynazister blev i går fængslet ved et lukket retsmøde i Stockholm mistænkt for mordet på den 41-årige fagforeningsformand Björn Söderberg sidste tirsdag. De tre nægter sig skyldige.

Mordet på Björn Söderberg i Stockholm-forstaden Sätra, har chokeret Sverige. Det sættes i forbindelse med et antal tidligere terroraktioner udført af nazistiske grupper og sammenlignes i medierne med 1930ernes nazimord og 1970ernes Røde Armé-attentater i Tyskland.

Björn Söderberg blev dræbt af seks skud i hovedet, da han sidste tirsdag åbnede hoveddøren til sin lejlighed. Söderberg var aktiv i fagforeningsorganisationen SAC. Han havde i sommer afsløret, at en 22-årig mand, der var valgt til en bestyrelsespost i det svenske HK (HTF) var aktiv nazist.

Den 22-årige blev tvunget til at forlade posten og kort tid efter blev flere personer, der var indblandet i sagen, udsat for trusler. Et par dage efter mordet på Söderberg pågreb politiet tre personer - alle med tilknytning til nazistiske organisationer.

En række tidligere tilfælde af grov kriminalitet begået af nazistiske organisationer har vakt opmærksomhed. De tre nazister, der blev pågrebet for mordet på Söderberg mistænkes også for at stå bag ved et attentat i foråret mod et journalistpar i Stockholm-området. Parret arbejdede med at afsløre nazistiske netværk. Parrets bil sprang i luften, men begge overlevede og er stadig under kon-

stant politiovervågning lige som en række personer fra de handelsansattes fagforening.

Tidligere i år fandt et kup sted mod et militært våbendepot i Strängnäs, hvor flere automatvåben og sprængstoffer forsvandt. En af de tre personer, der er blevet pågrebet i Söderberg-sagen gjorde militærtjeneste ved depotet og havde adgang til vagtlisterne, på det tidspunkt kuppet fandt sted. Han blev dog ikke tiltalt for indblanding i kuppet. Derimod blev to andre personer, som er kendt for politisk ekstremisme, idømt fængselsstraffe. Våbnene er stadig ikke fundet.

Det er også tre personer fra nazikredse, der nu sidder fængslet for mordet på to politibetjente i Malexander i sommer, hvor et bankkup gik galt.

Ifølge en beregning foretaget af politichef Margareta Linderoth fra den svenske sikkerhedstjeneste Säpo begik højreekstreme grupper i 1998 mere end 100 grove forbrydelser så som mishandling og ulovlige trusler. Det er en fordobling siden 1997. I år er antallet af forbrydelser steget yderligere og er desuden blevet betydeligt grovere.

Minister foruroliget

Den socialdemokratiske justitsminister Laila Freivalds sagde for nylig, at hun er foruroliget over tendensen til, at grupper af højreekstremister knytter sig til andre tungt belastede kriminelle. Hun har længe været tilbageholdende med at anvende ordet terrorisme. Men det gør hun nu. »Det er, hvad det handler om, nynazistiske ideer i kombination med grov kriminalitet. Det er meget farligt,« sagde hun til det svenske nyhedsbureau, TT.

Man ved, at de nazistiske organisationer er velorganiserede i netværk. De tjener penge på særlig nazistisk musik og er meget aktive

på internettet. Tre af grupperne opfordrer til væbnet kamp. Det drejer sig om Blood and Honour/Scandinavia med tilknytning til pladeselskabet Ragnarock Records, organisationen Ariska Brödraskapet og Nationalsocialistisk Front. Nogle af grupperne har et stærkt fodfæste i Karlskrona i Sydsverige. Organisationerne samler bl.a. penge ind til de af deres medlemmer, der sidder i fængsel. Medlemmer har skaffet sig billeder fra pasregistret af personer, de mener modarbejder organisationerne. Billederne bliver offentliggjort i deres aviser og på Internet-sider.

Efter mordet på fagforeningsformanden er debatten blusset op om forbud mod de nazistiske organisationer. Ingen af de politiske partier og ingen af de store fagforeninger vil dog gå den vej - først og fremmest fordi de anser et sådan forbud for at være virkningsløst.

Politikere og fagforeningsfolk vil lørdag deltage i en stor demonstration, der planlægges i Stockholm og flere andre steder i landet, mod den voksende nazisme.

I går bekræftede chefanklager Jan Danielsson, at politiet ved husransagning har fundet flere våben hos de tre mænd, der nu er tiltalt for mordet på Björn Söderberg. Det vides dog ikke, om mordvåbnet er iblandt dem.

Oversættelse: Pernille Holm.

Det var ved myrderier på fagforeningsfolk, socialdemokrater, kommunister, jøder, zigøjnere, at nazisterne fik magten i 30'erne. Nu ser vi det samme billede i et naboland.

Hvad gør vi?

Villy Mørk Jensen

Villy Mørk Jensen taler ved en af KZ-lejrene.

Vi, lille Tom, Fleur, Manfred og jeg, vil i dag gerne sige dig, Mor: Tak.

Dernæst takker vi jer alle, der kom i dag for at følge Far til hans sidste hvilested, men også tak til alle jer, der tænker på os i dag, hvor i verden, I end befinder jer, til Ole Juul, fordi du endnu en gang kom, da vi behøvede dig, til Kirsten og alle på Bernadottegården, som hjalp Mor med at give Far de sidste måneder, så han kunne forlade os uden at være bange.

For ikke lang tid siden fik jeg at vide, at fra den 29. august kommer et værelse på Bernadottegården til at bære Fars navn. Til denne store dag nåede jeg at forberede en tale, som jeg sidste uge læste for Far... da han godkendte den med et stort suk, bliver I nødt til at høre den i dag, uden at der er ændret noget:

Villy Mørk Jensen

Hvordan skal jeg fortælle om dig i få ord uden at glemme noget og samtidigt forklare, hvorfor netop du æres i dag?

Egentlig er det slet ikke så vanskeligt endda, du er nemlig bare dig, og

du har bare altid gjort det, du mente var rigtigt.

Du er det mest intolerante tolerante menneske, jeg kender: du har nemlig lært os, den næste generation, at vi skal have en mening, og vi skal forsvare den... men de andre skal også have lov til at have deres mening, for den kan være lige så rigtig... så nemt er det ikke for os at gøre det rigtige, men med din hjælp prøver vi at gøre det.

Du elsker at provokere... og tit har du derved, uden at vi har mærket det, fået din vilje. Gad vide, hvor mange skolebørn du har indoktrineret, nej undskyld vejledet!

Dine venner og kammerater har dit venskab for evigt – og vé den, der gør dine venner ondt – så er du ubarmhertig – og gør én af dine venner noget, der ikke passer dig, ja så bliver du hvid omkring næsen og stikker den meget aristokratisk højt i sky – men behøver en af dine venner dig, ja så mærker du det på en mystisk måde, og du rækker hånden ud og hjælper uden at kræve taknemmelighed.

Dit internationale arbejde har været et hårdt slid, begyndt med de første ture i Tyskland kort efter krigen, for at finde de gamle kammerater. De bånd, du har knyttet på kryds og tværs, er blevet til en slags sikkerhedsnet for mange, mange mennesker, som dagligt over hele verden tænker på dig og i det små forsøger at fortsætte dit arbejde.

Du har formået med dit milde, fynske sind at være et bindeled på tværs af politiske retninger, ja sågar religiøse overbevisninger.

Du har formået, at mange i dette dejlige, men af og til ak så naive Danmark, har fået øjnene op for, hvad I modstandsfolk gjorde for Danmark, du og Dagmar hjalp mange modstandsfolk til at rette ryggen og kræve deres ret – og ikke nok med det, du arbejdede ivrigt for, at også de tidligere tyske tugthus- og KZ-fanger kunne få deres ret.

Igennem dit internationale arbejde har du været med til at skabe forståelse for, at vi ikke må dømme tyskerne for noget, som et udsnit af den tyske befolkning gjorde forkert – og selvom

du tit er den første til at dømme, er du også den første til at tilgive.

Som ung var du bokser, og mon ikke du er blevet ved med at være det – du har kæmpet for alt, hvad du har kært, så ærligt og uden bagtanke, at dine eventuelle fejl blev overskygget af, at du jo egentlig bare ville det bedste for dine medmennesker, men nogen har måtte mærke, at man ikke skal prøve at tvinge dig til noget.

Sidste år fik du officielt besked fra Tyskland, at din dødsdom var blevet ophævet – typisk tysk grundighed – for dig betød det, tror jeg, at din kamp for at overleve var vundet – hvem, der har læst dine og Dagmars bøger, ved, hvad det har kostet jer – og uden Dagmar ved din side havde du ikke klaret det halvt så godt.

Vi takker dig for alt, hvad du har bevirket her i livet, og fordi du giver os lov til at ledsage dig!

Anni Mørk

Og nu beder jeg jer allesammen – i det næste minut – stille – med mig – tænke på min Far.

Tak!

Svend Mortensen

Det er med stor sorg, at jeg herved meddeler, at min kære far, gartner Svend Mortensen, Hjortekær, Kgs. Lyngby, den 27. juni d.å. er afgået ved døden.

Min far blev efter nytår 1945 arresteret af Gestapo for illegal våbenbesiddelse i stor stil. Våbnene var nedgravet i gartneriet for Livjægerne, som han var »medlem« af.

Efter forhør og ophold i Vestre Fængsel blev han medio februar sendt til Dachau på den togrejse, som kaptajn Fox-Maule har beskrevet.

På hjemturen med De hvide Busser måtte min far for ufrivilligt – p.g.a. dysenteri og anden dårligdom – gøre ophold i Neuengamme. Derefter blev det til et ophold på Ørenæs Slot ved Helsingborg indtil nogle dage efter befrielsen.

Æret være hans minde

Henrik Mortensen, søn

MINDEORD

Emmy Pedersen

f. 3. marts 1921 -
d. 22. september 1999

Emmy er død. Hun blev 78 år, og de sidste 22 år blev Bernadottegården i Roskilde hendes hjem.

I februar-nummeret af Modstandskampen fortalte vi om Emmy Pedersen og hendes liv i anledning af, at hun havde boet på Bernadottegården i 20 år. Hun var en af de mange modstandsfolk, som gennem årene i høj grad har været med til at præge livet her. Trods en svær invaliditet var Emmy en livlig og meget levende kvinde. Hun ville ikke give op, men førte en aktiv tilværelse, så længe hun magtede det.

Emmy Pedersen var københavner med K og blev forlovet med Svend Ove Pedersen. De blev gift under besættelsen i 1944 og flyttede til Valby. Svend Ove var allerede på dette tidspunkt stærkt involveret i modstandsarbejde, idet han i vinteren 1943-44 blev tilknyttet sabotageorganisationen P 5 under dæksnavnet »Lille Steen«. Emmy måtte som så mange andre hustruer modtage sin mand, når han kom hjem efter en aktion,

Emmy Pedersen, som vi bedst husker hende de sidste år.

ligesom hun deltog i forefaldende illegalt arbejde som fordeling af illegale blade. I september 1944 blev 11 af gruppen arresteret på grund af en stikker. De kom alle til Neuengamme, og efter hjemkomsten døde to af dem som følge af deres ophold i KZ-lejren. Emmy og »Lille Steen« slap, da de boede hos Emmys mor.

Efter krigen var »Lille Steen«s helbred stærkt præget af det illegale arbejde, ligesom Emmys sygdom, en stadig tiltagende leddegigt, begyndte at skabe vanskeligheder for hende. De var syge næsten hele tiden. Emmy

følte, at det var en trist barndom, de kunne give deres eneste barn, Lone.

Da »Lille Steen« døde i 1976, måtte Emmy flytte ind på et plejehjem i Borup, indtil hun i 1977 flyttede ind i den nyåbnede Bernadottegård, som blev hendes hjem i resten af hendes leveår.

Trods sit store handicap, som i de senere år lænkede hende til en kørestol, fik Emmy Pedersen en aktiv tilværelse her. Hun var medlem af ældrerådet, ligesom hun var medlem af og formand for beboerrådet i en del år. Hendes sidste tillidspost var som formand for de tidligere modstandsfolk og fanger i MF-klubben. Senere, da hun blev valgt til brugerrådet, blev hun en af dets to repræsentanter i Bernadottegårdens bestyrelse, hvor hun blev et meget aktivt medlem, som altid tog beboernes parti, når der var tale om besparelser. Vi vil savne Emmy Pedersen på Bernadottegården og i dens bestyrelse. Hun var en værdig repræsentant for de gamle modstandsfolk.

Æret være Emmy Pedersens minde.

MHN

Paul Thygesen

Mindeord i anledning af professor Paul Thygesens død den 26. juli 1999

Ved Paul Thygesens død har allierede danske krigssejlere mistet en god ven og varm fortaler. Han blev på et tidligt tidspunkt klar over, at de belastninger og skader på helbredet, som krigssejlerne måtte have, kunne sidestilles med de helbredsforringelser, som modstandsfolk og KZ-fanger led af. Frihedsfonden lærte først krigssejlerne at kende, da 1969-tillægget til erstatningsloven også tilgodeså krigssejlerne. Paul Thygesen, som var fondens læge, tog initiativ til, sammen med flere kollegaer, en storstilet undersøgelse af krigssejlernes helbred og senfølgerne af de psykiske skader, som 5 års sejlads i krigsfarvande medførte. Disse under-

søgelser blev sammenfattet i en omfattende rapport, som blev offentliggjort ved en forelæsning i Dansk Medicinsk Selskab i januar 1986. Resultatet af undersøgelserne kom alle danske søfolk, som sejlede i den allierede handelsmarine under krigen, til gode fra 1969. Det var således Paul Thygesens utrættelige arbejde og indsats, vi kan takke for, at vi nu har de samme rettigheder som modstandsfolk og KZ-fanger.

Paul og Liz Thygesen deltog i mange af krigssejlernes rejser og sammenkomster, og der er ingen tvivl om, at de befandt sig godt iblandt os. De deltog i festlighederne i Newcastle i 1995 og ved den lejlighed afslørede Paul Thygesen en mindeplade i muren på en bygning, hvor søfolkene havde deres foreningslokaler under krigen. Sidste gang, vi havde fornøjelsen af at være sammen, var til et

storstilet 3-dages træf på Lolland med deltagelse af danske krigssejlere fra USA og England, det var i 1998.

Ved Frihedsfondens ophør faldt det i Paul Thygesens lod at skrive bogen om fondens historie. Det var en stor opgave, men også her kom hans store viden og indsigt læseren til gode, det er en bog fuld af nyttige oplysninger og saglig information.

Vi husker Paul Thygesen for hans altid venlige væsen, han var i besiddelse af både lune og humor, han var samtidig en beskeden mand. Disse egenskaber skaffede ham venner overalt, hvor han færdedes.

Vi, iblandt mange, vil savne ham, og æret være hans minde.

Verner K. Nielsen
fmd.

Allierede Krigssejleres Veteranforening

Runde dage bli'r rund

Fødselaren er som sædvanlig glad. Specielt er hun glad, når hun kan hjælpe andre med deres – små som store – sorger og glæder.

Her i vores blad »Modstandskampen« er der heldigvis en side med runde dage, som alle, der holder bladet, sikkert læser.

Runde dage bliver ført af Minna Dahl fra Frederiksberg, og den 8. december runder damen selv 75 år – ja, man tror det næppe.

Lige meget hvor og hvornår, Minna kommer eller deltager i arrangementer, er det med entusiasme. Det har det været hele livet. Igennem årene har hun arbejdet for socialforsorgen og i mange år ved Frederiksberg kommune, bl.a. rejst rundt som leder med pensionister i Danmark og forskellige steder i udlandet. Kom der problemer undervejs, blev de løst, ja, selv de sociale, og alle fik en masse omsorg, har jeg ladet mig fortælle. I dag gælder omsorgen hendes mand,

Kaj Christensen (vores redaktør) samt familien og heldigvis også vennerne.

I bladet skriver Minna med glæde om de forskellige oplevelser i foreningerne rundt om i landet, hvor Kaj og fødselaren bliver inviteret. Vi har også læst om familieturen til Anholt, og det sidste var fra Almunecar i Spanien, som Minna anbefalede varmt. Måske er der nogle, der mødes der?

Håber, du, Minna, stadig vil føre Runde dage, og med dette lille indlæg vil jeg slutte med et stort tillykke og en god dag.

B.L., Rødovre

BØGER

Nazisme
Af Mikael Witte
160 sider illustreret
Forlag CDR. Pris kr. 198,00

Igen en bog om nazisme. Er det nu igen nødvendigt at udsende en bog om nazismen? Er der ikke skrevet rigeligt – og forståeligt – om nazismen gennem de mange år, der er gået, siden nazismen blev nedkæmpet i 1945?

Der er skrevet rigeligt, men ikke forståeligt, om den tid, så denne bog er nødvendig og på mange måder anderledes.

Den griber nazismen an på en måde, så unge mennesker vil kunne forstå rædselsepoken i den europæiske historie. Den griber an til at fortælle – kortfattet ganske vist – om nazismen uden den af visse historikere og kritikere infantile synsvinkel,

der altid skal sammenligne nazismen med fascisme, kommunisme eller andre diktaturer. Sammenligninger der altid ender i bogholderi. Tal!

Nazismen kan godt stå alene, som det ondeste system i vor tid. Intet system opererer med overmennesker og undermennesker, men raceteori, der alene begrunder statens magt over det enkelte menneske, som nazismen gjorde det, og som det, der fejlagtig kaldes nynazisme, gør det.

Det er derfor så vigtigt, at Mikael Wittes bog får så stor en udbredelse – specielt på uddannelsesinstitutionerne.

Det er ikke nogen dybsindig bog – det er en bog, der i et dagligdags sprog og med inddeling i små, stærkt afgrænsede kapitler, kommer hele vejen rundt om emnet. Det er også en bog, der vil give den enkelte læser inspiration til at gå i dybden med

stoffet, sætte spørgsmålstegn ved politikeres og historikers mangler på forståelse for den fare, nazismen var i '30 og '40, og hvor vigtigt, det er at forstå nazismen nu. Hvorfor så megen nazistisk litteratur, rockmusik, CD'er og internet udsendes fra Danmark.

Illustrationerne i bogen er også en vigtig del af forståelsen af nazismen. Fotos af gamle plakater af John Hartfields kollager er værdifulde og meget beskrivende for dette uvæsen.

Et billede med teksten: »Vi slipper dem aldrig«, sagde Hitler i en tale om opdragelsen af tyske børn og unge. Fra statsungdomsdag i 1934 (side 75). Dette billede viser mere end noget andet i bogen nazismens modbydelige væsen.

Mikael Witte skriver til sidst i bogen: »Jeg har skrevet denne bog for ungdommen. Unge har også et medansvar for, at nazismen aldrig slår rod, men det er en opgave for voksne at fortælle ungdommen om, hvad nazisme er. For nazismen er meget mere end en bevægelse, som Adolf Hitler vakte for længe siden«.

For os tidligere modstandsfolk, KZ-fanger og Krigssejlere er dette udsagn en særlig forpligtelse.

Lad os ta' den på os og lad bogen være inspirationen.

Kaj Christensen

MENNESKERET

DEN FØRSTE VIGTIGSTE MENNESKERET
ER DEN AT KUNNE SPISE SIG MÆT!
DEN ANDEN ER IKKE OM DET AT TRO
MEN DET AT HA ET STED MAN KAN BO!
DET TREDIE NÅR RETTENS KAL FØLGES OP
ER DET AT ALLE ER SIKRET ET JOB!
FØRST DA ER DET MERE END TEORI
AT TALE OM DET AT FØLE SIG FRI!

CARL SCHARNBERG

ADRESSELISTE

LANDSFORENINGEN ERHVERVSHÆMMEDE FRA FRIHEDSKAMPEN

Fmd.: Jens Jac. Jensen, Fredrik den III vej 3, st., 7000 Fredericia. tlf. 75 92 54 57
Kass.: Knud Poulsen, Julsøvej 380, 8240 Risskov, tlf. 86 17 20 48, Giro 543 27 23.
Omegnsafdelingen:

Fmd.: Kurt Jakobsen, Dyrehavegårdsvej 15, 2800 Lyngby, tlf. 45 88 17 21.
Kontoret: Kongevejen 252 3, 2830 Virum, tlf. 45 85 58 98, Giro 8 81 17 88.
Kontortid for sociale sager: Tirsdag 10-12.

Esbjerg afd.: Fmd.: Marius Jensen, Hjertingparken 169, Hjerting, 6710 Esbjerg V., tlf. 75 11 64 18.
Kontor: Gammel Fritidscenter, Gønnevangsvej (ved Østerbycentret), 6700 Esbjerg. Åbent hver onsdag kl. 14-17.

Sydøstjysk afd.: Fmd.: Jens Jac. Jensen, Frederik den III vej 3, st., 7000 Fredericia, tlf. 75 92 54 57.

Kontor: Vendersgade 28, tlf. 75 93 29 73, åbent tirsdag 14-16.

Kolding: Kontor: Staldgården. Åbent torsdag kl. 14-16, tlf. 75 53 18 84

Odense afd.: Formand Henry Jensen, Strynøgade 14, 5000 Odense C, tlf. 65 90 32 02

Kass.: Alfred Andersen, Bregnevej 7, 5220 Odense SØ, tlf. 66 11 58 69.

Sydfyns afd.: Fmd.: Ole Martinussen, Brunns Alle 20, 5700 Svendborg, tlf. 62 21 40 48
Sjællands afd.: Fmd.: Mogens Henrik Nielsen, Nystedvej 14, Veddelev, 4000 Roskilde, tlf. 46 75 77 13.

Kass.: Villy Jensen, Lindevej 12, 3200 Helsinge, tlf. 48 79 45 91.

Aalborg afd.: Fmd.: Børge Dahl, Herskindsgade 9, 9000 Aalborg, tlf. 9812 84 92.
Kontor: Sofieendalsvej 80, 9200 Aalborg SV, tlf. 98 18 58 18.

Åbent torsdage 10-16. Åbent for kammeratligt samvær torsdag 14-17.

Århus afd.: Fmd.: Wilfred Thomsen, V. Stuckenbergsvej 25, st, 8210 Aarhus V., tlf. 86 10 41 25.

Kass.: Erik Bjørn Nielsen, Brovænget 25, 8250 Egå, tlf. 86 22 29 48.

Centrets adresse: Skovvangsvej 220, 8200 Århus N, tlf. 86 16 91 18 i åbningstiden: Tirsdag og torsdag kl. 10-12.

THERESIENSTADT-FORENINGEN

Fmd. Birgit Krasnik Fischermann, Gl. Vartov Vej 29 2' tv., 2900 Hellerup, tlf. 39 62 83 55.

Kass.: Michel Fingeret, Herman Triers Plads 2, 1631 Kbhv. V, tlf.: 35 37 11 21,

BUCHENWALD-KLUBBEN

Fmd.: Hans Andersen, Sløsevej 19, 4894 Øster Ulslev, tlf. 53 86 55 59.
Kass.: Ernst Steen, Vendersgade 6, 1363 København K, tlf. 33 12 85 95.
Sommer: Møststien 6, Vester Lyng, 4500 Nykøbing S, tlf. 59 91 01 20.
Sokr.: Mogens Madsen, Ved Bellahøj 13 A 9. th., 2700 Brønshøj, tlf. 38 28 45 98
Aalborg: Fmd.: Chresten Stendahl, Rinddalen 33, 9550 Mariager, tlf. 98 54 14 26.
Kass.: Henry Jensen, Østerled 44, 9370 Hals, tlf. 98 25 18 56.

DACHAU-KLUBBEN

Fmd.: John Nielsen, Margrethevej 28, Ejby, 4070 Kirke Hyllinge, tlf. 46 40 50 87.
Kass. Ernst Nielsen, Ved Store Dyrehave 4 2. th., 3400 Hillerød. Giro 6 45 87 18, tlf. 48 24 86 59.

FORENINGEN AF GESTAPO- FANGER FRA BESÆTTELSEN

Fmd.: Solvej Skjøtt, Dalsø Park 128, 3500 Værløse, tlf. 44 48 56 74.
Kass.: Salle Fischermann, Toftekærvej 28 C, 2820 Gentofte, tlf. 39 65 89 90.

HANNOVER-STÖCKEN

Fmd.: Peter Møller Madsen, Sjøelør Boulevard 12,2 tv., 2450 Kbh. SV., tlf. 36 16 60 98.
Kass.: Carl Adolf Sørensen, Egernevej 24, 8270 Højbjerg, tlf. 86 27 23 47.

HORSERØD-STUTTHOF- FORENINGEN

Fmd.: Harry Em. Rasmussen, Ejgårdsvvej 14B, st. tv. 2920 Charlottenlund, tlf. 39 64 11 84.
Kass.: Thomas W. Lewald, Voldboligerne 6, st. tv., 1426 København K, tlf. 32 95 44 47.

NEUENGAMME-FORENINGEN

Fmd.: Helge Hansen, Hovedgaden 38, 4350 Ugerløse, tlf. 59 18 80 09.
Kass.: Cornelius Olsen, Gammelgårds Alle 111, 2665 Vallensbæk Strand, tlf. 43 54 78 36.

SACHSENHAUSEN- FORENINGEN

Fmd.: Peder Søgård, Amerikavej 7, 4. th., 1756 København V., tlf./fax 55 44 10 32 og 33 23 02 14.
E-post: pse17@dadlnet.dk
Kass.: Emmy Eskildsen, Nansengade 22, 5000 Odense C., tlf. 66 11 92 52.
Odense: Evald Lægteskov, Granparken 128, 5240 Odense NØ. tlf. 66 10 24 15.

RAVENSBRÜCK-GRUPPEN

Astrid Blumensaadt, Carlsgade 5, 5000 Odense C., tlf. 66 12 79 08.

Foreninger uden for Sammenslutningen

ALLIEREDE KRIGSSEJLERES VETERANFORENING

Fmd.: Verner Nielsen, Peblingevej 45, 4000 Roskilde, tlf. 46 34 19 20.

KRIGSSEJLERGRUPPEN 1939-1945

Bent Ørberg og Bjørg Vitnes, Torvegade 64, 3. & 4. sal tv., 1400 København K., tlf.: 32 95 22 06 / 32 95 55 04.

GESTAPOFANGERNE RANDERS

Fmd.: Frode Greve Rasmussen, Lyngdalvej 18, 8500 Grenå tlf.: 86 30 90 76
Kass.: Ejnar Hulten, Møllevvej 69, Hornbæk, 8900 Randers, tlf. 86 41 81 81.

ARBEJDSKADESTYRELSEN

Æbeløgade 1 - Postboks 3000 - 2100 København Ø., tlf. 39 17 77 00, Fax. 39 17 77 11.
Konsulent Anna-Lise Clausen.
Kontortid: tirsdag kl. 11 - 13.00.
Tlf.: 39 17 78 60

FERIEMULIGHEDER:

Anholt: Ejers af De Erhvervshæmmede. 12 senge. Adresse: 4. Maj-huset, 8582 Anholt by. Henv. til S.E.F. Skovvangsvej 220, 8200 Århus N. Tlf. 86 16 91 18, i kontortiden eller Knud Poulsen, Julsøvej 380, 8240 Risskov, tlf. 86 17 20 48. Ansøgning om ophold i højsæsonen skriftligt senest den 1. februar.
Kegnæs: Kegnæs-huset ejes af Kammeraternes Hjælpefond. Se bladets side 2. Åbent hele året. 7 senge. Flejmose 6, Østerby, 6470 Sydals, tlf. 77 40 53 52.
Ansøgningsskema, der fås hos sekretæren Aase Beck Eigenbroth, John F. Kennedys Plads 4, 9000 Aalborg, tlf. 98 12 32 31, skal mht ønsker om ophold i perioden 1. februar, 2000 -31. januar, 2001 sendes senest 1. februar, 2000.

Smidstruphytten: Ejers af Foreningen af Gestapofanger fra Besættelsen. 4 senge. Henv. til: Solvej Skjøtt, Dalsø Park 128, 3500 Værløse, tlf. 44 48 56 74.